

LARS TOBISSON
MARKUS UVELL
GUNNAR HÖKMARK
KRISTER THELIN
CARL-JOHAN WESTHOLM
PETER J OLSSON
MATTIAS SVENSSON

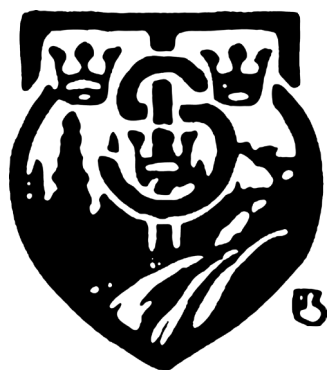

Svensk Tidskrift

LIBERALKONSERVATISM – OFÖRENLIGA STORHETER?

PER DAHL
PATRIK STRÖMER
HUGO SELLING
CATARINA KÄRKKÄINEN
ÖRJAN HULTÅKER
OLOF EHRENKRONA
KALLE BÄCK

REDAKTÖRER
AMANDA WOLLSTAD OCH ANDERS YDSTEDT

Förlagsaktiebolaget Svensk Tidskrift

Adelgatan 6, 211 22 Malmö

forlag.svensktidskrift.se

www.svensktidskrift.se

Liberalkonservatism – oförenliga storheter?

© Förlagsaktiebolaget Svensk Tidskrift 2018

Redaktörer: Amanda Wollstad och Anders Ydstedt

Grafiskt ansvarig: Scantech Strategy Advisors

ISBN: 978-91-980987-7-8

Liberal konservatism – oförenliga storheter?

Svensk Tidskrift

Innehåll

Liberalkonservatism – oförenliga storheter?.....	1
Författare.....	6
Liberalkonservatism: Ny artikelserie i Svensk Tidskrift...	8
Hur definierar man en ism?.....	11
Konservativ och/eller liberal?.....	13
Den breda borgerlighetens idé.....	18
Den frihetliga högern.....	23
Ett historiskt arv.....	33
Radikal analys, konservativt genomförande.....	40
Mål och medel, medel och mål.....	45
Krama inte ihjäl friheten.....	55
Det är skillnad mellan reaktion och konservatism.....	61
Den konservativa liberalismen.....	65
Den lilla världens förutsättningar.....	70
Liberal och konservativ gemenskap är möjlig.....	78
Liberalkonservatism: Ismer som analysverktyg.....	90
Liberalkonservatism: Bekämpa identitetspolitikens kollektivistiska illiberala koalitionsbygge.....	95
Liberalkonservatism: Ett samtal om borgerlighetens ideologiska kärna.....	104
Om Svensk Tidskrift.....	111

Liberal konservatism – oförenliga storheter?

2017 var året då försök gjordes att dödförklara den svenska liberal konservatism. Ett antal ledarskrifter och krönikörer hävdade att borgerliga väljare är antingen liberala eller konservativa. De menade att partier som kallar sig liberal konservativa därför inte kan ha några väljare, särskilt inte om vi går över till att dela in väljare efter GAL/TAN skalan.

Som Sveriges enda tidskrift med liberal konservativ som beteckning och väl medvetna om att det finns många som betecknar sig själva som liberal konservativa startade vi därför serien Liberal konservatism – oförenliga storheter? Intresset att medverka med essäer har varit stort och serien avslutades med ett seminarium sommaren 2018 som blev mer än fullbokat.

Liberal konservatism visade sig högsta grad levande och vi är mycket glada att nu kunna presentera de samlade texterna i denna skrift.

Kärt barn har många namn brukar man säga. Med liberal konservatism handlar det istället om det omvända, att många kallar sig liberal konservativa men att liberal konservatism kan ta sig olika uttryck. Perspektiven må skilja sig åt men att när det gäller att liberal konservatism har en roll att spela idag och framöver råder det ingen tvekan om.

Lars Tobisson beskriver hur liberalkonservatismen kan ses som ett förhållningssätt till förändringar, där motsatsparen är konservativ vs radikal och liberal vs socialism. Markus Uvell konstaterar att liberalkonservatismen ingalunda är någon svensk uppfinning utan en ytterst framgångsrik internationell idétradition. Gunnar Hökmark beskriver sig som rätt liberal och skeptisk till alla storslagna löften om stora reformer som kan förändra allt i ett hugg.

Krister Thelin framhåller att det går att vara både konservativ i vissa hänseenden, såsom respekt för tradition, institutioner och statens kärnfunktioner som inre och yttre säkerhet, och samtidigt liberal i livsstilsfrågor, ekonomi och utjämning av livsvillkor. Skiljelinjen går enligt Thelin mellan liberal-konservativ och socialistisk uppfattning. Carl-Johan Westholm gör en historisk och internationell exposé över olika politiska etiketter och varnar för att samtidigt som etiketter kan vara ett hjälpmedel kan de också vara missvisande. Etiketter är språkligt sett en slags etik, fast i mindre skala.

Peter J Olsson hävdar att konservatismen, att "leva väl", är målet och liberalismen vägen dit. Liberalism och konservatism tycks kräva och förädlas av varandra och tillsammans kan de skapa samhällen och stater på en högre nivå än mänskligheten tidigare nått. Mattias Svensson betonar friheten. Liberala friheter kan undermineras av välvilliga försvarare som går för långt, som inte nöjer sig med det fria samhällets dynamik och utmaningar, utan vill

gripa in politiskt för att gynna och hjälpa det goda.

Per Dahl funderar över konservatismens kärna och konstaterar att det är svårt att finna en politisk konsensus mellan olika konservatisme. Patrik Strömer varnar för att samhällen där konservatismen upphör att vara en attityd och blir ett aktivt politiskt program eller där liberalism förknippas med politisk aktivism. Där blir inte framtiden så bra som den kunde ha blivit. Hugo Selling anser att liberalismen behöver en konservativ ådra. Ett liberalt samhällssystem där medborgarna saknar tillit till varandra och en gemensam uppfattning om rätt och fel kommer varken vara möjlig att genomföra eller vara utan önskade konsekvenser.

För Catarina Kärkkäinen är socialdemokratin hotet mot ett bättre och friare Sverige och borgerliga inbördeskrig bör undvikas. Liberal och konservativ gemenskap är möjlig – med frihet och ansvar, förnuft och känsla, tradition och framsteg, idealism och realism. Örjan Hultåker anser att det bör vara möjligt att kombinera liberalism och konservatism i ett liberalkonservativt parti som både betonar liberalernas frihet och de konservativas strävan efter ett sammanhållet och stabilt samhälle.

I den sista essän varnar Olof Ehrenkrona, med en internationell utblick, för identitetspolitikens kollektivistiska och illiberala koalitionsbygge samt för en renässans för autoritära tongångar. Liberalkonservatismen är, enligt Ehrenkrona, till sin essens

en förening av upplysningens tankar om en förnuftets regim för framsteg och frigörelse med insikten om att frigörelse och framsteg också förutsätter gemensamma spelregler och institutioner som förhindrar och mildrar konsekvenserna av felslut och felbeslut.

När Svensk Tidskrift startades 1911 av liberalen Eli F Heckscher och den konservative Gösta Bagge ansågs liberalism och konservatism oförenliga. Bagge och Heckscher samarbetade dock väl som redaktörer i sju år och efter att Heckscher lämnat redaktörsrollen fortsatte han att medverka i tidskriften.

Idag 2018 är liberalkonservatismen ett självklart och etablerat begrepp i svensk politisk debatt. Inte minst tack vare Ulf Kristersson och Gunnar Strömmer. Den ideologiska problematiseringen av etiketter tycks idag snarare finnas kring liberalismen i den form som alltid sett sig ha lösningarna på allt. En liberalism som identifierar sig med institutionerna i den form de har idag riskerar att bli försvarare av det rådande. Kanske är det så att det är just liberalkonservatismen som kan bygga broarna mellan "anywhere" och "somewhere", mellan viktiga liberala institutioner som värnar frihet och marknadsökonomi och det samhälle som är så mycket mer än staten.

Att vara liberalkonservativ kan också ses, med ett populärt politiskt uttryck, som att hålla två tankar i huvudet samtidigt. Personligen tror jag på liberal-

konservatism som ett ständigt pågående samtal mellan liberala och konservativa tankar, eller för den skull även mer eller mindre liberala respektive konservativa tänkare. Ett sådant samtal är inte bara fruktsamt för idéutvecklingen utan är också en bra grund för en politik som både lär av historien men som också finner frihetliga lösningar på nya utmaningar. Konservativa har en större palett av moraliska fundament än socialister och socialliberaler vilket gör att fler perspektiv kan fångas upp i idéutvecklingen. Liberaler å sin sida kan skapa tryck för frihetliga reformer som utvecklar marknadsekonomin i en föränderlig värld. Alternativet, att liberaler utvecklar politik tillsammans med socialister eller att konservativa gör detsamma med nationalister ter sig mindre lockande, för att uttrycka sig försiktigt.

Svensk Tidskrifts roll är och förblir en plats att formulera liberalkonservativa idéer vidare till praktiskt genomförbar politik. Vi fortsätter än idag i den andan och är öppna för debatt, för idéutveckling men också för kultur och historia. Vårt öppna arkiv med alla artiklar från starten 1911 till idag är ett exempel på vårt arbete för att fler ska kunna lära av historien.

Trevlig läsning!

Anders Ydstedt
styrelseordförande

Författare

Amanda Wollstad är chefredaktör för Svensk Tidskrift

Anders Ydstedt är styrelseordförande för Svensk Tidskrift

Lars Tobisson är fd riksdagsledamot, parti-sekreterare och vice partiledare för Moderaterna

Markus Uvell är opinionsanalytiker och rådgivare, med bakgrund i moderaterna

Gunnar Hökmark är Europaparlamentariker (M) och tidigare moderat partisekreterare

Krister Thelin är före detta statssekreterare och domare, bosatt i Frankrike

Carl-Johan Westholm är fil dr i statskunskap 1976 på avhandlingen "Ratio och universalitet. John Stuart Mill och dagens demokratidebatt"

Peter J Olsson är borgerlig skribent och chefsstrateg (M) i Region Skåne

Mattias Svensson är kulturskribent och författare, aktuell med boken "Den stora statens återkomst" och essän "Vad vi kan lära av planekonomin"

Per Dahl har varit politisk chefredaktör för Barometern-OT och var 1978-79 ordförande i föreningen Heimdal

Patrik Strömer är Generalsekreterare för Svenska Snustillverkarföreningen

Hugo Selling var ordförande för Fria Moderata Studentförbundet 2016 - 2018

Catarina Kärkkäinen är ordförande för Fria moderata studentförbundet

Örjan Hultåker är docent och vetenskaplig ledare hos SKOP

Olof Ehrenkrona är generalkonsul och författare

Kalle Bäck är kommunikationskonsult och borgerlig debattör

Liberal konservatism: Ny artikelserie i Svensk Tidskrift

Av Amanda Wollstad | 1 september 2017

Svensk Tidskrift grundades av en liberal och en konservativ i en tid när de två ideologierna ansågs oförenliga. Idag är vi Sveriges enda publikation med liberal konservativ som politisk stämpel, och känner därför ett visst ansvar när inriktningens vara eller icke vara nu återigen seglat upp på dagordningen. Är liberal konservatismen en omöjlighet – eller tvärt om borgerlighetens enda väg framåt?

När Svensk Tidskrift i sin nuvarande inkarnation grundades år 1911 var det under redaktörskap av Gösta Bagge och Eli F Heckscher. Bagge var konservativ och Heckscher var liberal, på den tiden definitivt oförenliga ståndpunkter. Trots arbetade de mycket väl tillsammans under sju år, med en stor respekt för varandras arbete och ståndpunkter. Resultatet blev också en publikation med stor spännvidd och högt i tak.

Efter den moderata partistämman 1981 där Gösta Bohman avgick och Ulf Adelsson valdes till hans efterträdare kommenterade Svensk Tidskrift partiets politiska arv på ledarplats:

Det vore både dumt och felaktigt att förneka att Moderata Samlingspartiets politik i dag bygger på både liberal och konservativ idétradition. Det vore dessutom alldeles onödigt. Både liberalism och kon-

servatism ger värdefulla bidrag till förståelsen av samhället. En framgångsrik politik måste bygga på förnuft och erfarenhet, på både strävan efter frihet och insikt om att vår generation har ett arv att förvalta och föra vidare.

Frågan om statsmakten, dess legitimitet, omfattning och sätt att verka står i dag i centrum. Den moderata syntesen av den liberala och den konservativa synen på staten bör vara att statsmakten skall vara på en gång stark och begränsad. Friheten och rättsstaten står inte i motsats till varandra.

Allt sedan Bagge och Heckschers dagar är Svensk Tidskrifts mål att fortsätta agera i deras anda. Att erbjuda en arena med högt i tak och spänst i debatten, där borgerligheten kan mötas, trätas och utvecklas – i liberalkonservativ anda. Idag känns måhända behovet av en sådan debatt större än någonsin.

Idag är Svensk Tidskrift Sveriges enda uttryckliga liberalkonservativa publikation. Frågan ligger oss därför naturligtvis lite extra varmt om hjärtat, och nu vill vi – åter igen – bjuda in till debatt: Är liberalismen och konservatismen verkligen oförenliga storheter? Är det där sprickan genom borgerligheten går, och hur djup är den i så fall? Är den liberalkonservativa idétraditionen bara en omhuldad myt? Eller är det motsättningarna som är det, ett sätt att så split och splittra den klassiska borgerligheten för sina egna ideologiska syften? Framförallt – har liberalkonservatismen någon framtid?

De närmaste veckorna kommer vi få ta del av en mängd perspektiv. Historiska betraktelser, framtidsspaningar, samtida nedslag och viktiga politiska röster om vad liberalkonservatismen betyder för dem. Förhoppningsvis gör serien oss alla lite klokare.

Amanda Wollstad är chefredaktör för Svensk Tidskrift

Hur definierar man en ism?

Av Anders Ydstedt | 8 september 2017

Är liberalkonservatismen en omöjlighet, och anledningen till moderaternas tapp i opinionen? Eller är debatten bara ett försök att blanda bort korten? Anders Ydstedt skriver om Svensk Tidskrifts nya artikelserie.

I förra veckan startade Svensk Tidskrift en serie om liberalkonservatism och intresset för ämnet är stort. Svensk Tidskrift, med just denna politiska inriktning och för övrigt fler läsare än någonsin, vill ge möjlighet till en bredare diskussion om liberalkonservatism. Är det verkligen så som DN ledarsida, Niklas Ekdal, Anne-Marie Lindgren hävdar, att liberalkonservatism är en omöjlighet och att anledningen till moderaternas opinionstapp är att liberala respektive konservativa lämnar partiet? Eller handlar det om att blanda bort korten?

Först ut i vår serie är Lars Tobison som ger sin syn på att vara liberalkonservativ; att motsatsparen är liberal vs socialism och konservativ vs radikal. Konservatism handlar i detta sammanhang om ett arbets- och förhållningssätt och inte om att vara framtidsfientlig eller något annat epitet som nu framförs i debatten.

Kanske kan man sammanfatta det som att liberalkonservatism handlar om att värna de friheter som liberalismen står för, och för det krävs fungerande

institutioner som rättsväsende och försvar samt en sund skepsis mot alltför snabba och radikala samhällsförändringar? Eller kanske har ni läsare något bättre förslag till definition?

Anders Ydstedt är styrelseordförande för Svensk Tidskrift

Konservativ och/eller liberal?

Av Lars Tobisson | 8 september 2017

Det slår aldrig fel! Varje gång det blir aktuellt att skärskåda Moderaternas inre liv, dyker denna avgrundsdjupa klyfta mellan två falanger upp. Det är som om förståsigpåarna måste visa att de tillgodo-gjort sig den statsvetenskapliga grundkursen, där det undantagsvis förekommer andra "ismer" än socialismen, konstaterar Lars Tobisson.

I uppståndelsen kring partiledarbytet i Moderaterna har åtskilliga politiska journalister och andra kommentatorer trott sig upptäcka en stor spricka i partiet mellan konservativa och liberala. De förra skulle vara positiva till samverkan med Sverigedemokraterna, medan de senare skulle vara tilltalade av Annie Lööfs och Centerpartiets locktoner.

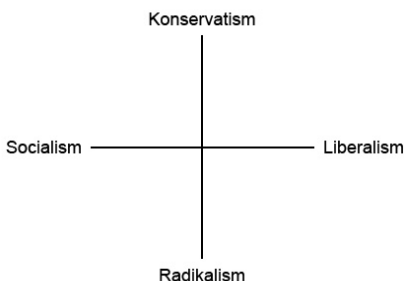
Under mina många år i partiet och politiken har jag aldrig märkt någon sådan motsättning. Moderater kan vara oense om allt möjligt, men de delar inte upp sig efter en skiljelinje mellan liberalism och konservatism.

När vi moderater beskriver oss som liberalkonservativa, tas inte det på allvar. Man kan inte förena eld och vatten, invänds det. Antingen är man det ena eller det andra. Och det tas för givet att med skilda ideologier i ett och samma parti, måste det råda splittring.

I så fall skulle alla moderater tillhöra en splittrad personlighetstyp, när vi säger oss förena liberalism och konservatism. Men nu klarar vi oss från schizofreni och handlingsförlamande beslutsångest genom att de båda begreppen inte är ömsesidigt uteslutande. Dessutom lägger de tonvikten vid olika saker.

Dessa frågor diskuterades intensivt i arbetet på att ta fram ett idépolitiskt program i slutet av 1970-talet. Ordförande i arbetsgruppen var Gösta Bohman och sekretariatet bestod av Carl Bildt och mig. Där gjordes en ingående analys av förekommande idépolitiska tankegångar med viss påverkan från den aktuella idéströmning som snart skulle föra Margaret Thatcher och Ronald Reagan till makten.

Det var på grundval av detta arbete som Gösta Bohman gick ut och förklarade sig vara liberal – till Folkpartiets stora förtrytelse. När Folkpartisterna anklagade Moderaterna för att ha stulit deras kläder, uttryckte Gösta stillsamt sin förvåning över att de inte glädde sig åt att deras idéer vann stöd från flera håll.

För den fortsatta diskussionen kan vi ställa upp ett koordinatsystem, där den horisontella axeln – i stort sett sammanfallande med vänster/högerskalan – avser politikens innehåll med socialism och liberalism på ömse sidor om mittpunkten. Det kunde också ha stått kollektivism och planhushållning respektive individuell valfrihet och marknadsekonomi vid ändpunkterna. Den vertikala axeln tar mera sikte på politikens arbets- och förhållningsätt med konservatism och radikalism som motsatspar. Medan den radikale vill rycka upp det bestående med rötterna, utgår den konservative från att det finns skäl för att något är som det är och att reformer bör genomföras stegvis med beaktande av vunna erfarenheter.

Vi kan då placera in partier i det fyrfältsschema vi fått fram. Moderaterna hamnar i den övre, högra sektorn, där också de övriga allianspartierna hör hemma, fast närmare origo. Vänsterpartiet intar sin position i det motsatta, nedre vänstra fältet, medan Socialdemokraterna är under rörelse på den vänstra, socialistiska sidan från radikalism mot konservatism. Genom de under 1900-talet vunna framgångarna för deras samhällssyn har de fått allt mera att bevara och försvara, alltmedan den revolutionära glöden har avtagit.

Miljöpartiet och Sverigedemokraterna är svårare att placera in i detta schema. Båda har vuxit fram som utpräglade enfrågepartier och deras position på höger/vänsterskalan blir därmed mera otydlig.

Miljöpartiets förkärlek för regleringar och ingrepp i äganderätten har dock på riksplanet fört dem till vänstersidan, även om det på det lokala planet finns många exempel på samarbete med allianspartierna.

Det har gjorts gällande att Anna Kinberg Batras försök i början av året att precisera partiets relation till Sverigedemokraterna skall ha skrämt moderata liberaler till Centern och öppnat för konservativa moderaters övergång till SD. Även bortsett från att sådana flyglar inte finns, tror jag inte ett skvatt på förekomsten av ett sådant samband.

Tvärtom har jag funnit det vara en vanlig uppfattning bland borgerliga väljare att man inte kan uppträda som om detta nya parti inte finns. Från demokratisk synpunkt är det otillfredsställande att en meningsriktning med tvåsiffrigt procentstöd i Riksdagen betraktas och behandlas som om den inte existerade.

Sverigedemokraterna är inte ett socialistiskt parti. Det är inte heller något borgerligt parti – det är inte borgerligt att vara rasist eller xenofob. Men det är ett icke-socialistiskt parti. Om det efter nästa års val fortsatt föreligger en icke-socialistisk majoritet på riksplanet, måste förutsättningarna för ett regeringsbyte prövas.

I andra nordiska länder har någon form av kontakt tagits mellan borgerliga och invandringskritiska

partier. Det har gått så långt som till regerings-samverkan. Vad som komplicerar en jämförelse med Sverige är att dessa nya partier har tillkommit i protest mot höga skatter, medan Sverigedemokraterna har sitt ursprung i främlingsfientlighet och rasism.

Medverkan i regeringsställning kan det inte bli tal om. Inte heller avtal om stöd av det slag som idag gäller mellan Socialdemokraterna och Vänsterpartiet (och som Socialdemokraterna av likartade skäl borde avstå ifrån). En alliansregering skall stå fri att lägga de propositioner den anser vara bäst för landet. Sedan får SD pröva om de kan stödja Alliansens förslag. Att det därvid i det parlamentariska arbetet, främst i utskotten, förekommer kontakter partierna emellan är ofrånkomligt.

Den diskussion i dessa frågor som Anna Kinberg Batra inledde måste föras vidare av en nyvald partiledare med siktet inställt på en förnyad alliansregering efter nästa val. Utgångspunkten bör då vara den grundsyn som hos oss moderater förenar liberala ståndpunkter med konservativa värden och metoder i det politiska arbetet.

Lars Tobisson är fd riksdagsledamot, parti-sekreterare och vice partiledare för Moderaterna

Den breda borgerlighetens idé

Av Markus Uvell | 15 september 2017

När svensk politik över en natt gick från att handla om ekonomi till lösa värderingar fick kritiken mot liberalkonservatismen ny luft under vingarna. Men tanken att det är mellan liberalismen och konservatismen striden inom moderaterna står bygger på en räkka missförstånd, skriver Markus Uvell.

Svensk politisk opinion har under lång tid i exceptionellt hög utsträckning handlat om ekonomi. Den svenska höger/vänster-skalan har traditionellt fått sitt allra tydligaste uttryck i synen på skatterna och välfärdsstaten, inga andra politiska stridsfrågor har kommit i närheten av denna.

I decennier har svensk politisk debatt kretsat kring frågan hur höga skatter, och hur omfattande välfärdssystem, vi bör ha. Det har varit politikens kärnpunkt.

På typiskt svenskt manér förändrades detta mycket plötsligt, från den ena ytterligheten till den andra. Insikten om den så kallade GAL/TAN-skalan (Grön-Alternativ-Liberal / Traditionell-Auktoritär-Nationalistisk) slog ner som en bomb i svensk debatt 2015. Plötsligt kunde denna ”nya” skala förklara allt!

Det finns mycket att säga om problemen med GAL/TAN, som jag inte här kommer närmare gå in på.

PJ Anders Linder har förtjänstfullt sammanfattat modellens begränsningar i en debattartikel i Dagens Industri, för den som vill fördjupa sig i saken.

Mycket talar dock för att övertolkningen av GAL/TAN-skalans betydelse är en viktig orsak till den nuvarande diskussionen om att moderaternas liberalkonservatism på något sätt skulle bära på olösliga inneboende motsättningar.

Som Lars Tobisson klokt påpekade i sin artikel den 8 september är denna föreställning förvisso ingalunda ny. Den brukar dyka upp när moderaternas opinionssiffror viker. Men idén om GAL/TAN som en ny värdeklyfta inom den svenska borgerligheten har skänkt ett slags vetenskapligt skimmer åt denna vältuggade tes.

I centrum för diskussionen står migrationspolitiken. Tanken brukar vara att denna splittrat borgerligheten, och i synnerhet moderaterna, i en liberal GAL-grupp och en konservativ TAN-grupp. Samt att detta skulle omöjliggöra för partiet att återta sin ledande ställning i svensk politik.

Det är en tanke som bygger på åtminstone tre grundläggande missförstånd:

Det första missförståndet är att den interna moderata diskussionen om migration skulle handla om liberalism kontra konservatism.

Ofta hänvisas till partistämman i Linköping 1990, där FMSF och MUF utmanade partiet med krav på i praktiken fri invandring, som belägg för denna tes. Men som bland annat Fredrik Johansson påpekat i en krönika i SvD var kärnfrågan i resone-
manget välfärdsstaten.

Mot de libertarianska argumenten om öppna gränser och nermonterad välfärdsstat stod inte främst socialkonservativ oro för svensk kultur utan pragmatiska argument om behovet av ett grundläggande socialt skyddsnät, ofta formulerade av partiets kommunala företrädare.

Det andra missförståndet är att moderaterna under Fredrik Reinfeldt var ett mer renodlat liberalt parti.

I den brist på historiskt perspektiv som ofta präglar politisk journalistik har Reinfeldts hårdnackade ovilja att acceptera väljarnas krav på restriktiv migrationspolitik fått somliga att se honom som en liberal ideolog. Det är alldeles fel.

Det som kännetecknade Reinfeldts politiska gärning var tvärtom en utpräglad pragmatism. En konservativt färgad syn på politiken som en metod att lösa konkreta samhällsproblem, snarare än att skapa ett idealsamhälle. Denna pragmatism var kärnan i hans framgång, den uppskruvade retoriken om migration var ett sällsynt undantag. Som inte heller blev vidare framgångsrikt.

Det tredje missförståndet är att den linje moderaterna driver sedan valförlusten 2014 skulle avvika från partiets tradition.

Eftersom så mycket av den mediala debatten kring moderaterna har kommit att handla om Alliansregeringen 2006-2014 har partiets utveckling sedan valet 2014 beskrivits som ett avsteg från gamla ideal.

I själva verket förhåller det sig precis tvärtom. Den omläggning av politiken som skett i spåren av migrationskrisen 2015 har för moderaterna (och för övrigt även för socialdemokraterna) inneburit en återgång till partiets traditionella linje. Och när partiet gradvis börjat överge de värsta nymoderata excesserna har det fört partiet närmare rötterna, inte bort från dem.

Vad kännetecknar då den moderata liberalkonservatismen?

En bra summering kan hämtas ur Ulf Kristerssons ”programförklaring” när han offentliggjorde sin kandidatur till partiledare. Inte främst på grund av just kandidaturen utan på grund av att Kristersson nog är den nu aktiva moderatpolitiker som har tänkt mest på dessa frågor.

Kristersson beskriver sex olika element i partiets idéer: Frihet och individualism, företagsamhet, ordning och reda, rättsstat och trygghet, internationell öppenhet samt en resultatriktad pragmatism.

Om summeringen låter bekant är det inte förvånande. Just detta är de grundidéer som historiskt kännetecknat moderaterna, och det arv från Margaret Thatcher, Ronald Reagan, Friedrich von Hayek och Hans Zetterberg som partiet förvaltar.

Liberalkonservatismen är nämligen inte någon udda svensk konstruktion, på det sätt den som läser svenska ledar- och kultursidor kan få för sig. Tvärtom är det en ytterst framgångsrik internationell politisk idétradition.

En avgörande orsak till de framgångar dessa idéer skördat är precis den bredd som somliga idag framställer som en svaghet. Liberalkonservatismen är den breda, inkluderande borgerlighetens idé.

Det är uppenbart att denna idé idag är satt under hårdare press än på länge. Till den gamla folkhemsutmaningen från socialdemokraterna har lagts en socialkonservativ nationalistisk utmaning från sverigedemokraterna och en slagordsmässig allt-är-möjligt-liberalism från centern.

Hur starka dessa olika krafter kommer att visa sig vara återstår att se. Men den som tror att liberalkonservatismen rymmer olösliga interna motsättningar och därför borde räknas ut kan inte ha förstått mycket av svensk politik och opinion.

Markus Uvell är opinionsanalytiker och rådgivare, med bakgrund i moderaterna

Den frihetliga högern

Av Gunnar Hökmark | 22 september 2017

Politiska idéer är ett sätt att både tolka verkligheten och se hur man ska förändra den. Det finns ingen flykt i att tro att verkligheten inte förändras för det gör den hela tiden. Lika lite försvinner verkligheten för att man vill se den för något den inte är. Sverige har under de senaste 40 åren genomgått en liberal revolution – som krävde konservativ ödmjukhet. I den resan finns stora lärdomar att dra, skriver Gunnar Hökmark.

Vid 1980-talet var Sverige ett starkt socialdemokratiskt samhälle. Generaldirektörer var socialdemokrater. Domstolsväsendet knöts närmare makten. Grundlagen tillät i praktiken den rådande majoriteten att fatta de beslut som den ville och det fanns en absolut tilltro till majoritetens rätt att utan någon egentlig begränsning bestämma över samhället och över människorna.

Sverige var uppbyggt kring statliga monopol och regeringens utnämningssrätt. Den som vågade utmana Radio- och TV- monopolet fick gå i fängelse. Vi såg hur statlig näringspolitik och statligt företagande misslyckades gång på gång för att sedan på nytt uppstå i nya försök att socialisera Sverige. Med löntagarfonderna var tanken att socialiseringen skulle ske i en för socialdemokraterna än tryggare form än förstatliganden, genom att LO och fackförbunden succesivt skulle "ta över ägandet".

Barnomsorg, sjukvård, fotvård, äldreomsorg och skolor var allt en funktion av den offentliga sektorns monopol att besluta över människors vardag. Bostäder byggdes genom allmännyttan, HSB, en hyresreglering som förstörde bostadsmarknaden där socialdemokratiska Hyresgästföreningen hade ett avgörande inflytande över hyror, de boendes vardag och bostadspolitikens utformning. Plan- och bygglag hindrade effektivt byggande och konkurrens.

Världens högsta skatter finansierade ett system som till vissa delar utgjorde en planekonomi och som kontrollerade välfärden. Resultatet blev – som alltid i planekonomier – köer, ineffektivitet, ofrihet och svarta marknader. Bidrag som styrde och ställde och världens högst beskattade låginkomsttagare. Alla skulle passa in i sina kollektiv och från vaggan till gravnen företräddas av olika delar av den socialdemokratiska maktapparaten. Allt möjliggjordes genom förmånliga bidragsvillkor och särskilda lagstiftning.

Det övergripande temat för den politiska maktutövningen var det socialdemokratiskt formulerade löftet om ”det starka samhället”. Med det menades att staten var samhället och samhället var staten.

Sverige var i skriande behov av liberalisering. En liberalisering i ordets egentliga mening. Men det var inte många som ansåg detta. Centerpartiet och Folkpartiet tävlade om att bedyra den starka staten sin förordning. Längre var det hopplöst att ens få

med Folkpartiet på fristående TV. Båda partierna var måna om att värna minst lika höga bidrag som Socialdemokraterna. Det gick så långt att den enda förutsättningen för Folkpartiet att gå med på den stora skattereformen 1990 var att skattetrycket, som ansågs så perfekt att det varken borde sänkas eller höjas, skulle förbli detsamma efter reformen.

För att möjliggöra den liberala revolution – som sedan kom – krävdes två viktiga och avgörande förutsättningar.

Den första var insikten om att samhället är större än staten.

Människors liv är mer än en funktion av bruna kuvert och den politiska majoritetens beslut. Vi formas gemensamt av våra upplevelser, litteratur, konst och musik liksom av hur vi firar våra högtider, möts vid midsommar och besöker varandra på söndagar. Människor älskar varandra, tycker om varandra, håller ihop och förenas av olika värderingar samt traditioner. Det är kraften, styrkan och omfattningen av våra relationer med varandra som avgör vilka vi själva är. Den som står fri från andra människor står snart ensam. Den som är bunden till kollektivet kan aldrig frigöra sig själv. Friheten är avgörande för ett bra samhälle och politik kan inte styra eller utplåna samhället annat än i de mest brutala koncentrationsläger till länder.

Den andra insikten var att demokrati är mer än majoritetsbeslut. Den enskilde har rätt att forma sitt eget liv. Det är rätt att få välja och det är rätt att få bestämma över sin vardag. En liberal demokrati bygger på människors individuella rättigheter och en begränsning av den politiska makten över medborgarnas liv. Majoritetens rätt att besluta över det gemensamma innebär inte en rätt att inkräkta på den enskildes frihet och underminera hennes rätt.

Samhället och staten är till för medborgarna, inte tvärtom. Äganderätt, avtalsrätt, yttrandefrihet, mediefrihet, tankefrihet, forskningens frihet, informationsfrihet, tryckfrihet och valfrihet har alla det gemensamt att de handlar om den enskildes rätt som måste värnas mot staten av staten. Den enskildes rätt är grunden för ett civiliserat samhälle. Där rätten står över makten och makten är stark där den ska vara det men begränsad för att respektera människors rätt och frihet. Där frodas kultur, nyskapande, tänkande, många olika mänskliga relationer och där är den enskildes rätt stark om staten är stark i att värna den.

Det är min tro att det bara var Moderaterna som med sin förankring i detta bredare perspektiv på samhället – som vi brukar identifiera med en konservativ samhällssyn – som kunde vara en liberal kraft. Om samhället är större än staten inser vi att individens frihet och statens frånvaro inte leder till katastrof och kaos. Varje individ har sin hemhörighet i ett samhälle som är större än staten.

Det var därför den liberala revolutionen var en tankens revolution och inte en politisk. Den handlade om att återgå till gamla fundamentala värderingar som att individen har rätt att styra över sitt eget liv, att personligt ansvar gör samhället starkare och att mångfald är bättre än enfald. Det blev människornas val som avgjorde välfärdens utveckling och utformning, inte något politiskt beslut som vände upp och ner på det som var.

I den idéhistoriska diskussionen brukar vi hänföra idéerna om samhällets komplexitet och trögrörlighet liksom insikten om att samhället är något ännu mer än staten och individerna till den konservativa traditionen. Tron på stabilitet istället för tvära kast. Politiken utgår från en verklighet som är som den är och inte som vi vill att det ska vara. Har vi respekt för hur människor inom denna ram har format sina liv nonchalerar vi inte de värderingar eller de vanor människor har. Politiska beslut upphäver inte det förflutna men öppnar för framtiden. Respekten för människan, för det odelbara människovärdet, innebär också en respekt för individens rätt. Människor har rätt att som goda medborgare besluta och välja inom lagens ramar. Medborgaren har både frihet och ansvar.

På motsvarande sätt brukar vi hänföra idéerna om friheten och den enskildes rätt, marknadsekonomin och det öppna samhället till det liberala idéarbetet. I ett frihetens samhälle utvecklas människor och gemenskaper liksom företagande, forskning och ny

kunskap. Ny kunskap och ständig debatt bidrar till en upplysning som sätter ljus på det mörker som finns. Mångfalden skapar en dynamik av skeende och av tänkande.

När Edmund Burke, som brukar sägas vara den moderna konservatismens upphovsman, skrev sin *Reflections on the Revolution in France* var det som liberal och företrädare för Whigpartiet. Hans poäng var att den amerikanska revolutionen på grund av sina idéer var värd att stödja även från brittiskt perspektiv medan den franska revolutionen på grund av sin våldsamhet och sitt uppbrytande av allt gammalt var dömd att spåra ur. Här ser vi ett förenande av liberala värderingar och ett konservativt synsätt.

Idag tycks en del statsvetare som diskuterar liberalism och konservatism utgå från att det är olika från varandra fristående dogmer och ideologier. Det gäller debatten om Moderaterna och det liberala kontra det konservativa. Det är, som Lars Tobisson skrev, som om de sitter fast i sina skoluppsatser om vad konservativt och liberalt är och försöker anpassa verkligheten efter skolbokens komprimerade generalisering.

Sanningen är att när det gäller vår tids stora utmaningar är det just i förenandet av dessa olika idériktningar som vi finner om inte svar så i alla fall lösningar. Rätten ska stå över makten. Demokratier måste stå starka i försvaret av friheten och demokratin.

När det gäller synen på flyktingfrågor och migration är det uppenbart. Ett öppet samhälle behöver både en stark rättsstat, starka värderingar och krav på alla dem som lever där. Problem med invandring, kriminalitet och hederskulturer ska inte förträngas bort till förmån för en idealiserad bild av hur det borde vara utan angripas så problemen kan hanteras.

En reglerad invandring kräver att vi följer rättsstatens principer samtidigt som vi gör det möjligt för enskilda att uppfylla de krav som ställs för att kunna leva i Sverige. Kriminalitet ska bekämpas i syfte att de som begår brott ska straffas och inte att hela grupper ska stigmatiseras av generaliseringar och kollektiv skuld. De som har flytt till Sverige från terror, våld, rättslöshet och ofrihet ska inte på nytt utsättas för det här. Vare sig de som vill idealisera invandring eller de som vill fördöma invandrare ska sätta agendan utan öppenheten ska förenas med den starka staten. Friheten ska förenas med realismen.

Konservativt kan vara att tro att allt ska förbli som det var under 1970- och 1980-talen eller att tro att allt ska vara som det är i dag. De som ibland kallar sig realister tror att verkligheten är låst. Då missar man att ett öppet samhälle där människor har stort utrymme har sin främsta styrka i förmågan till förändring genom människornas val. Reformen är lättare att genomföra när vi samtidigt inser att individer inte är ensamma, att staten inte ensam

avgör välfärd och trygghet utan att samhället är något mer. Familjer och en lång rad andra gemenskaper, kultur, civilisation, traditioner, förnyelse och mångfald tillsammans med rättsstatens stabila institutioner.

De liberala och konservativa värderingarna kan sägas ha olika perspektiv på den enskilde. De liberala tenderar att framförallt se individen med staten som motpart medan konservativa strömningar tenderar att se individen också som en del av en mängd olika gemenskaper som formar vår identitet. Men gemensamt har de att de inte kollektiviserar individen och hennes identitet. De kategoriserar inte individen från ovan utan det är individen som avgör sin tillhörighet eller gemenskap. Kanske har det konservativa en mer sentimental eller romantisk inställning till våra hemhörigheter och gemenskaper medan det liberala är mer rationellt utifrån ett individperspektiv. Men vi är en funktion av alla våra identiteter och det är vi själva som formar den egna.

Det står i en direkt motsatsställning till den identitetspolitik som i dag ställer människor mot varandra bara för att någon anser att de ska kategoriseras mot varandra. Men en skåning kan vara man eller kvinna, officer eller företagare, löntagare eller arbetsgivare, tennisspelare eller boknörd och ändå anse rollen som mamma eller pappa vara den viktigaste, även om man är funktionshindrad, svart eller kristen. Det gäller för övrigt även hallänningar.

Vi är ju ovanpå allt annat också svenskar och européer. Självt går jag sällan omkring och definierar mig som det ena eller andra utan är mest Gunnar och i det ligger det jag själv vill vara.

Den stora konfliktlinjen ligger mellan det kollektivistiska som underordnar den enskilde och överordnar makten och det liberala och det konservativa, om vi nu ska hålla tag i etiketterna, som överordnar rätten och individen. Men det är ju inte så att det finns stammar av politiker som omfattar det ena eller det andra och tycker på ett visst sätt för att de tillhör dessa stammar utan det handlar om olika förhållningssätt gentemot frihet, individ, gemenskap och stat.

Det är därför inte så att det finns olika horder av medlemmar i Moderaterna som antingen är liberala eller konservativa. Olika ideal, värdegrund och vision förenar sig hos den enskilde. En del är kanske mer frihetliga medan andra är mer försiktiga till förändringen. Men de facto var det vi moderater som var mer frihetliga genom att vi också såg något annat än bara statens relation till individen. Den liberala revolution som präglade Sverige sedan 1980-talets slut pågår fortfarande i strid med dem som bara ser staten och individen. De vill styra och ställa samt lägga livet tillrätta. Vi andra vet att människor i frihet har ett samhälle och gemenskaper som gör att de kan lägga sina liv tillrätta som de vill. Och vi respekterar det.

Själv är jag väl rätt liberal och skeptisk till alla stor-
slagna löften om stora reformer som kan förändra
allt i ett hugg. Men jag vet att allt kan förändras
av sin egen kraft när människor är fria i ett stabilt
samhälle. Så jag förenar min liberala stolthet med
min konservativa ödmjukhet, om jag får sluta så för
att reta läsaren.

*Gunnar Hökmark är Europaparlamentariker (M)
och tidigare moderat partisekreterare*

Ett historiskt arv

Av Krister Thelin | 29 september 2017

Det är tydligt att de över 100 år gamla striderna inom den svenska borgerligheten inte är över, konstaterar Krister Thelin, men ingen människa är ett levande partiprogram. Och nog har diskussionen blivit lite navelskådande?

Nixon ställde vid sitt Kinabesök 1972 en fråga till premiärministern Chou Enlai om vad denne ansåg om effekten av franska revolutionen. Svaret blev: "Det är för tidigt att säga". Anekdoten brukar användas för att illustrera såväl revolutionens betydelse som det kinesiska långsiktiga tidsperspektivet. (Att anekdoten inte är helt sann förtar inte effekten; Chou Enlai svarade på en felöversättning som ingen vågade rätta: "Den franska studentrevolutionen 1968").

En av konservatismens fäder Edmund Burke var en bekymrad åskådare till vad som hände 1789 på andra sidan Engelska kanalen. Våldsamma samhällsförändringar var anatema till konservatism, där hänsyn till tradition, stabilitet och kontinuitet väger tungt. Men Burke var, något motsägelsefullt, samtidigt en anhängare av den amerikanska revolutionen och Adam Smiths liberalism i ekonomiska frågor. Den franska revolutionen gav oss indelningen i vänster och höger (efter hur deputerade satt i nationalförsamlingen, med revolutionens anhängare till vänster om ordföranden och motståndarna

till höger). Och denna politiska dimension lever vi ännu med, liksom Marx ekonomiska analys drygt femtio år senare: kapital mot arbete. Historien kastar långa skuggor – också i vårt land.

Vid förra sekelskiftet stod i Sverige den politiska striden om rösträtt med en konservativ höger emot och en växande socialistisk arbetarrörelse och en borgerlig vänster för. Liberaler och konservativa stod också emot varandra i en annan av tidens stora stridsfrågor: frihandel mot protektionism ("spannmålstullar"). Motsättningen speglades också i skillnaden i utrikespolitisk orientering: Högern var tyskvänner (alltsedan Bismarck krossat Frankrike 1871), medan vänstern såg ljuset komma från väster, från Storbritannien och inte minst USA. De konservativa beklagade utvandringen till Nordamerika, medan vänstern omfamnade impulserna därifrån, bland annat fritänkande och republikanism.

De konservativa med amiralen Lindman vid rodret förlorade 1918 slaget om den allmänna rösträtten mot socialdemokraten Branting och liberalen Edén. Demokratin var införd; parlamentarismen hade säkrats året före när en liberal-socialdemokratisk koalitionsregering under Edén 1917 bildades mot Kungens och högerns vilja. Vägröjare var Edéns företrädare Karl Staaf. Denne hade tidigt drivit rösträttsfrågan och förespråkat, vid sidan av allmän och lika rösträtt, majoritetsval i enmansvalkretsar. Högerns svar blev att 1907-1909 genom grundlags-

ändring införa allmän rösträtt för män och proportionella val (i ett försök att mildra vad man såg som en befarad vänsteranstormning i riksdagen med utvidgad rösträtt vid bibehållen majoritetsvalordning). Det var denna begränsade rösträttsreform som förledde (av okunnighet eller i medvetet försök till historieförsköning) De Nya Moderaterna att för några år sedan svepa sig i demokratimanteln och hävda, att amiralen Lindman och moderaternas företrädare låg bakom införandet av den allmänna och lika rösträtten. Inte undra på att Folkpartister och Socialdemokrater blev upprörda.

Framväxande populiströrelser i Europa och Trumps valseger har nu lett statsvetarna till att konstruera nya modeller för att förstå vår politisk samtid: höger-vänster dimensionen ersätts med G(rönt) A(lernativt) L(iberalt) mot T(raditionellt) A(uktoritärt) N(ationalistiskt). Men även i detta paradigm står alltså liberaler och konservativa mot varandra, men utrymme skapas också för nya och nygamla företeelser som miljörelser och nationalism.

I debatten lyfts nu inte sällan från liberalt håll fram just motsättningen mellan liberalism och konservatism. En del vill förklara de Nya Moderaternas problem med en inbyggd spänning mellan dessa två. Det går inte att omfamna båda dessa ideologier heter det från liberalt håll. JS Mill, liberalismens fader, ställs mot sin äldre landsman Burke. Det går att konstruera en tidsaxel, för Sveriges del, från

franska revolutionen och senare europeisk utveckling till förra sekelskiftets inrikespolitiska strider, med 1917 och 1918 som märkesår, till Bohmans tal i Uppsala 1980 och dagens debatt. Det var i Uppsala Bohman förklarade sig omfamna just liberalismen. Och folkpartisterna blev mycket upprörda, liksom senare över den okunniga/slarviga moderata historieskrivningen vad avser rösträtten. Inga vårdar det liberala varumärket som den borgerliga vänstern; här skall inga högerkrafter komma och besudla. Det är tydligt att de över 100 år gamla striderna inom den svenska borgerligheten inte är över.

Men hur reella är motsättningarna? Inte särskilt verkliga enligt min mening. Ingen människa är ett levande partiprogram. Det går utmärkt att vara konservativ i vissa hänseenden, såsom respekt för tradition, institutioner och statens kärnfunktioner som inre och yttre säkerhet, och samtidigt liberal i livsstilsfrågor, ekonomi och utjämning av livsvillkor. Här går skiljelinjen snarare mellan en liberalkonservativ uppfattning, å ena sidan, och en socialistisk, å den andra. Den senare, oavsett om reformistisk eller revolutionär, är utopisk till sin natur och ser likhet i socioekonomiskt utfall mellan människor som önskvärt, där den liberalkonservative betonar likhet i möjligheter att förverkliga egna drömmar och mål.

För socialister blir i ekonomiskt hänseende fördelning viktigare än tillväxt. En socialist skulle inte

kunna nöja sig med att omfatta den amerikanska författningens credo, att den bland annat är till för att säkra den enskildes rätt till "pursuit of happiness". Någon (staten/"samhället") måste säkra målet. Socialister betonar istället den franska revolutionens två slagord om "égalité" och "fraternité" framför det tredje, "liberté".

Svenska partier kan förstås inte frigöra sig från sitt historiska arv. Socialdemokraterna har dock en fördel av en obruten organisatorisk kontinuitet sedan 1917, då vad som numera är Vänsterpartiet bildades ur det kvarvarande reformistiska partiet. Mellan flyglarna inom socialdemokratin är spännvidden betydande, vänsterradikaler står mot gråsossar. En partiordförandes uppdrag är primärt att hålla ihop "rörelsen", inklusive "partikassören", det vill säga rörelsens fackliga gren. Socialdemokratin har här under decennierna varit hjälpt av borgerlig splittring. Ett långt maktinnehav, och rik erfarenhet som maktparti, har säkrat att valsyste­met är till S fördel. I Sverige är, till skillnad från i andra länder, valkarteller förbjudna. Det går inte för skilda partier att inför val gå samman och efter valet dela på mandaten. Det har S sett till.

Inom borgerligheten, senast tydliggjord i varumärket Alliansen, finns förstås också en värderingsmässig spännvidd, där den mellan liberalism och konservatism ingår. Om vi anger borgerlighetens flyglar som ytterkanterna på KD respektive L/C, är spännvidden större än inom S? Enligt min mening,

nej. Åtta års regeringsinnehav 2006-2014 visar att den under alla förhållanden gått att överbrygga. Inför nästa års val, med det tredje block i svensk politik som SDs inträde i Riksdagen medfört, hörs sirensången om "blocköverskridande" samarbete allt oftare, inte sällan från de borgerliga ledarsidor som också hårdast driver tesen om det oförenliga mellan liberalism och konservatism. Sirensången är ett omkväde på "S-styre med borgerligt stöd" (eller en längtan efter Edén-Branting). Betoningen av historiska ideologiska skillnader och synen på ett eventuellt samröre med SD har blottlagt tydliga sprickor inom Alliansen. Det kan därför finnas skäl att erinra om två saker. 1. Spänningar finns inom alla borgerliga partier, inte minst inom det "GAL-parti" som mest vårdar det liberala varumärket, fd Folkpartiet, där kluvenheten mellan "kravliberaler" och "socialliberaler" avspeglas i en knappt avslutad ordförandestrید. 2. Bland de allmänborgerliga väljarna (de som röstar på något av Allianspartierna) anser 75 procent att det är bättre att det går bra för Alliansen som sådan än för något av de i Alliansen ingående partierna. Det är alltså rösten från den borgerliga väljarbasen och inte "partisterna" som just nu är mer upptagna med ideologisk renlärighet.

Kartellförbudet kan till borgerlighetens gagn överkommas redan inom ramen för nuvarande valsystem. (I denna artikel inför förra valet, som inte har mist sin aktualitet, snarare tvärtom, beskrivs hur) Detta borde vara angelägen begrundan för så-

väl ”GAL-partiet Liberalerna” som ”TAN-partiet KD”, för vilka fyraprocentsspärren till den samlade borgerlighetens nackdel och den socialistiska vänsterns glädje för närvarande förefaller vara ett reellt hot.

Det finns alltså energi att lägga på annat än en exeges om ”Liberalkonservatismens innersta väsen”. Det är inte där val vinnas. Och tänk om Staafs förslag om majoritetsval i enmansvalkretsar segrat 1907 och inte Lindmans proportionella valsysteem, då hade vi sluppit extremistpartier i riksdagen och striden i stället stått mellan liberalkonservativa, å ena sidan, och socialister, å den andra, i en kammar med förslagsvis högst 175 ledamöter.

Krister Thelin är före detta statssekreterare och domare, bosatt i Frankrike

Radikal analys, konservativt genomförande

Av Carl-Johan Westholm | 6 oktober 2017

Etiketter är hjälpmedel, men de kan vara missvisande. Det är bra att kunna genomskäda och se bortom de politiska etiketterna skriver Carl-Johan Westholm.

”Jag är konservativ, i Burkes anda” – svarade dåvarande högerpartiets ledare (1961-65) Gunnar Heckscher i en TV-utfrågning före ett av valen 1962 eller 1964. Men han tillade, med ett leende, att när han besökte USA, undvek han att kalla sig konservativ.

Alltsedan Gösta Bohmans partiledartid (1970-81) och dennes betoning av det moderata samlingspartiets liberala arvedel, har då och då när partiets ställning aktualiserats, frågan uppkommit om liberalism kan förenas med konservatism.

Det är i grunden minst två frågor. Den ena hur moderata samlingspartiet vill beteckna sin egen politiska tradition och ideologiska hemvist – och hur andra partier vill acceptera eller attackera den beteckningen på just moderata samlingspartiet. Det är den partipolitiska vinkeln, som hos en del politiskt aktiva i alla partier är mer eller mindre befriad från den andra, den idéhistoriska. Idéhistorien förefaller användas i partipolitiken inte endast som en upplysning utan även som en strålkastare,

som ska sprida ljus över någon för den egna sidan tilltalande eller för andra partier inte lika röstvinande aspekt.

Det finns inga definitionsdomstolar, som fastställer den exakta beskrivningen av en ideologi – men det är ett mindre problem, snarare en oundviklig tillgång i en demokrati. Felaktiga idéhistoriska påståenden brukar i allmänhet rensas ut under den offentliga diskussionens gång, med hjälp av statsvetare och historiker. Själva medvetenheten om denna mekanism sätter gränser för den partipolitiska nyspråkligheten. Men tvetydigheter återkommer gärna.

Ett partis egna påståenden om sin och andra partiers ideologiska hemvist kan i vilket fall som helst ge upphov till oklarheter, inte sällan beroende på traditioner och talesätt inom varje parti, både om sig själv och andra. Här har partierna sig själva att skylla. Inte sällan, eller möjligen alltid, beror det på att ett parti i regel kan beskrivas som en koalition av likasinnade men inte likatyckande.

Det finns till synes saker som är tankeväckande:

Partiet "Liberalerna" talar i sitt partiprogram mycket om "socialliberalismen". Då kan man undra varför inte "Socialliberalerna" blev namnet på det gamla Folkpartiet efter namnbytet.

"Socialliberalismen är en ömtålig planta, som trivs bäst i hägnet av en stark socialdemokrati". Olof Pal-

me (partiledare 1969-86) återkom gärna till denna formulering, som kanske hade idéhistoriska poäng-er, och säkert partipolitiska.

Västtysklands legendariske ekonomiminister Ludwig Erhard (1949-63) kallade sin framgångsrika politik för "social marknadsekonomi" (Soziale Marktwirtschaft). Varför, lär F A Hayek, som inte gillade ordet "social", ha frågat sin vän. Lättare att få uppslutning bakom den, blev svaret.

"Socialkonservatism" – som en del talar om. Hur skiljer den sig från "konservatism" – inte idéhistoriskt utan när det talas om den i partipolitiska sammanhang? Kanske för att det innefattar en betoning av de socialpolitiska inslagen i ett partis profil.

Det är för övrigt intressant att "ärkekonservativ" ibland används som uttryck, men sällan "ärkesocialist" eller "ärkeliberal" (men ärkebiskopar finns). "Klassisk liberal" är ett honnörsord; om någon angriper en person med den positionen är skällsordet ofta "nyliberal" – som också används av de som inte gillar annat, vilket kan variera stort.

"Framstegsvänlig konservatism" stod det under titeln på framsidan av den dåtida tryckta Svensk Tidskrift, åtminstone under den tid Erik Anners påverkade utgivningen. Det kan möjligen bero på att han ansåg att det fanns konservatism som inte var framstegsvänlig, eller att en del uppfattade det så.

”Alliansen” fanns inte som term när Thorbjörn Fälldin 1976 blev statsminister i Sveriges första ”borgerliga” regering efter andra världskriget. Under många år dessförinnan hade dessutom ”borgerlig” varit ett ord som ”mittenpartierna” centern och folkpartiet hade undvikit att använda.

Edmund Burkes konservatism formulerades av honom som en vilja att förändra för att kunna bevara. Han kanske själv var en vanemänniska, men han var inte vanekonservativ i politiskt avseende.

Radikal kommer av radix. Att gå till roten med något är radikalt. Det är konstruktivt att skilja mellan motsatserna radikal och konservativ när det gäller analys respektive genomförande. Burkes analys var radikal, men hans politiska rekommendationer var att gå försiktigt fram, steg för steg.

En del är radikala både i analys och genomförande. Då kan resultatet bli att revolutionen äter sina egna barn, som det brukar heta. Andra är konservativa, eller ytliga, i sin analys, och har från början bestämt sig för att inget ska förändras. Det kan just leda till en radikal motreaktion.

Vare sig analysen är grundlig eller ytlig, så kan den visa sig felaktig. Eller leda till ett felaktigt genomförande. Det är då ofta den mänskliga faktorn, som observeras som historiens ironi och lett till ett oavsiktligt resultat.

Etiketter är hjälpmedel, men de kan vara missvisande. Det är bra att kunna genomskåda och se bortom de politiska etiketterna. Etiketter är, språkligt sett, ett slags etik, fast i mindre skala. Etiken är viktigare.

Ideologi förresten. På tyska har det ordet också en betydelse av "förvillelse". Det var ett skäl till att den tyske Karl Marx inte ansåg att hans analys och världsåskådning var en ideologi – och att en tysk liberal partisekreterare för några årtionden sedan hävdade att liberalismen inte var en ideologi.

Carl-Johan Westholm är fil dr i statskunskap 1976 på avhandlingen "Ratio och universalitet. John Stuart Mill och dagens demokratidebatt"

Mål och medel, medel och mål

Av Peter J Olsson | 3 november 2017

Behöver politiska partier ideologier? Det beror måhända hur man ser på det, men hur klarar de sig utan? Peter J Olsson djupdyker i partiideologins medel, mål – och mening.

Den frågan förtjänar att fundera över. Stora partier med kraft att styra länder och få ett genomslag som varar längre än en mandatperiod framstår ibland som renodlat pragmatiska, nästan cyniska. Det gäller att leta upp de problem som människor tycker är viktiga och åtgärda dem, formulerades det för inte så länge sedan i vårt land.

Ideologin blir något för festtal och små partitidskrifter, bra att ha och ta fram när man firar 100-årsjubileum eller så. Skenbart kan det tyckas så hos de tre inriktning av partier som dominerat Västvärlden – USA lite annorlunda – efter andra världskriget: socialdemokrater, kristdemokrater och liberalkonservativa; två konservativa varianter och en socialistisk.

De renodlat liberala partierna, vare sig marknadsliberala eller socialliberala har spelat sin roll, men sällan blivit maktbärande.

Bara där kunde man kanske sluta om frågan bara gällde huruvida liberalism och konservatism kan förenas i ett parti, så är det uppenbart i verklig-

heten. Men frågan kunde också ställas: Behöver partierna ideologi? Kanske räcker med partifärger? Eller så det kunde de knytas till sportsliga rörelser. I antiken gjorde man just så, de hästkapplöpningslag som utmärktes av körsvennernas färger blev efterhand en sorts politiska partier. I Bysans hade de på 500-talet rationaliserats till två, de blå och de gröna. Och där de dessutom knöts till bestämda teologiska ståndpunkter om Kristi natur: De blå var mer ortodoxa och anslöt sig till att Kristus var både gud och människa medan de gröna företrädde den monofysiska läran som bestred detta och ansåg att han enbart hade en natur. Några uppfattningar om äganderättens betydelse eller demokratins former var däremot inte framträdande.

De partier som funnits under seklernas gång har ofta varit rena maktpartier, eller knutna till en härskare eller dynasti. I flera länder påverkas det moderna partiväsendet fortfarande av äldre inbördeskrig, till exempel Irlands två stora borgerliga partier som har relativt små olikheter utom ifall man stödde fristatsavtalet med Storbritannien 1922 eller ej.

Sedan franska revolutionen har dock både partier och ideologier utvecklats teoretiskt på ett sätt som ofta inte skiljer sig så mycket från land till land. Det finns de tre stora ideologiska varianterna liberalism, konservatism och socialism. Och så en rad andra varianter som bygger på dessa. En grupp utgör de totalitära ideologierna kommunism, natio-

nalsocialism och fascism. Andra ligger mer utanför det partipolitiska spektrumet eller är nya varianter: nationalism, ekologism, feminism. Politisk islamism är en ny rörelse.

Frågan om ideologin överhuvudtaget har en plats eller är nyttig är dessutom hela tiden aktuell. Inte minst gäller det konservativa partier där ideolog behållit lite av sin ursprungliga betydelse av konstruerad verklighet och doktrinärt tyckande. Samma syn finns det i marxismen med skillnaden att ideologin marxismen själv är vetenskap och alla andra ovetenskapliga sätt att lura människor.

Den förtidigt döde borgerlige skribenten Per Ericson (1965-2007) kan knappast kallas något annat än just liberalkonservativ. Ändå rörde han sig en smula mot kritik av ideologi i allmänhet. När jag i Svensk Linje skrev en dödsruna så satte jag överskriften "Den oideologiske ideologen" och citerade honom ur den romersk-katolska tidskriften Signum:

"Själva begreppet ideologi myntades under upplysningstiden, som beteckning på ett enhetligt system av föregivet säkra kunskaper. Ideologierna har ofta, i upplysningens anda, formulerats i medveten opposition mot kyrkan. Ideologerna ersätter religiösa mål och läror med sekulära; de saluför politiska frälsningsläror. Ideologierna gör anspråk på att vara fullödiga världsåskådningar, men de tar avstamp i förklaringsmodeller som reducerar, stympar och förvanskar verkligheten.

I bakgrunden finns föreställningen att världen, och människan, kan läggas till rätta med avstamp i en finurlig plan, förutsatt att ingenjörerna vid ritbordet besitter de rätta kunskaperna och de rätta insikterna.”

Det paradoxala är att Per Ericson själv när han var verksam kunde anses vara en av de mer tydliga ideologerna i svensk dagspolitisk debatt. Hans skrift ”Leva fritt och leva väl” (1999) är det viktigaste exemplet. I den resonerade han kring vad han i skriften kallade ”värdoliberalism”. Han förklarade att dessa idéer ”ryms inom den klassiska liberalismens huvudfåra, men skiljer ut sig från det liberala allmängodset genom att vara uttryckligen förankrade i den klassiska filosofin i allmänhet, och i det aristoteliska tänkandet i synnerhet”.

Att han dessutom hann åberopa kyrkofadern Tertullianus som formulerare av viktiga argument för individernas samvetsfrihet – enligt Per Ericson kärnan i liberalismen – och menade att kristendoms seger i Europa gav förutsättning för pluralismen och åtskillnaden mellan kyrka och stat, ger fler skillnader mot många andra liberala skriftställare.

Den frihet det argumenteras för är en som inte glömmer att individen lever i ett samhälle och binds av sitt eget ansvar. Ett nog så liberalkonservativt credo, och i dödsruna kommenterade jag att hans egen verksamhet var ett exempel på det positiva i ideologi:

”Att ideologi, idédebatt och resonemang kring politiska teorier kan vara precis motsatsen (till ideologisk förenkling): Något som komplicerar världen, avslöjar det politiskt korrekta, drar ner byxorna på samhällsingenjörerna, planerarna och tillrättalägarna.”

Och det är så jag upplever ideologin som jag redan från tidig ålder mött den inom det moderata fältet. Så vara det när MSU-föreningen höll studiecirkel i källaren till Finnsvedsskolan i Värnamo, och var det i studentpolitikens Lund. Den ideologiska diskussionen och kunskapen blir ett sätt att ge den politiska verksamheten mening och sammanhang. Ideologiska resonemang öppnar tanken för teoretiska argument och debatten skärper tanken och slipar av oförsvarbara åsikter.

Och den ger intellektuell stimulans: Jag minns sommaren jag först läste Friedrich A Hayeks ”Frihets grundvalar”, boken fick vara med överallt, inklusive på badstranden. Den hjälpte mig att skärpa mina politiska ståndpunkter, och gav den ett sammanhang som sedan kunde byggas på med de äldre tänkare Hayek grundade sig på, främst David Hume.

Min enkla uppfattning är att moderaternas återuppväckelse under 70- och 80-talen i stor del berodde på att man – kanske på grund av nyvänsterns tryck – började tänka ideologiskt.

Bara ideologi ger inte en bra politik av sig självt, men den kan undvika några av politikens blindskär: Den trista byråkratiska maktpolitiken å ens sidan, och demagogisk populism á la Trump å den andra.

Som flera andra i debatten har konstaterat så blir påståendena att liberalkonservatism inte kan fungera, att den bryts samma av inre motsägelser, lite som pigans ord om elefanten: Sådana djur finns inte. Tillfälliga kriser inom liberalkonservativa partier är inte ett bevis på detta när elefanten för en gång skull är alldeles klart synlig i rummet.

Sedan kan man ha olika uppfattningar om relationen mellan konservatism och liberalism. Ett sätt att tolka den, som är och har varit vanligt i moderaterna, är att de berör två olika dimensioner: Det finns en skala mellan ofrihet och liberalism-frihet där man ska maximera friheten – det är liberalismen, men det finns den pragmatiska skiljelinjen mellan konservatism och radikalism. Radikalismen är då det som hjälper goda avsikter att leda till helvetet, medan konservatism, konstitutionalism, lagstyre och långsam förändring gör det möjligt att bygga ett gott samhälle. Ett annat sätt att uttrycka saken är att liberalismen är målet, konservatismen är vägen dit.

Men man kan se det på ett annat sätt, nämligen att liberalismen framförallt ger föreskrifter om hur man ska organisera stat och samhälle: demokrati, autonoma individer (som behöver skyddas från an-

dra), äganderätt, marknadsekonomi och kapitalism – alla de institutioner som utgör friheten.

Konservatismen talar då förvisso om hur man genomför reformer, men handlar dessutom mycket om vad friheten ska utnyttjas till. Inte så att man bestämmer vad var och en ska nyttja sitt liv till, den fällan brukar ibland liberaler lättare falla i när de till exempel ska bestämma hur familjer ska dela upp fostran och omsorgen om barnen. Utan själva människosynen, att vi har ett människovärde, men vi är inte perfekta eller alltigenom goda. Den som frigörs från tvång blir inte automatiskt en trevlig individ. Det krävs ansvar och karaktär. Och man kan använda sin frihet på bättre eller sämre sätt. Vilket som är vilket får alla ta ställning till, men utgångspunkten är just att ”leva väl”.

Man skulle alltså därmed kunna säga att konservatismen kan vara målet, och liberalismen vägen dit.

Naturligtvis är detta inte hela sanningen. Det finns mycket som tyder på att liberala och konservativa institutioner och budskap samspelar med varandra. Och har tillsammans har hjälpt oss att skapa ett välstånd och en välfärd som ingen tidigare i mänsklighetens historia. Och att man i många avseenden förenat detta med humanitära uppfattningar och ett mjukare samspel mellan människor.

Deidre N McCloskey hade jag – precis som Hayek 25 år tidigare – som läsning på en solsemester: I en

solstol på Playa de las Canteras i Las palmas läste jag *The Bourgeois Virtues – Ethics for an Age of Commerce*. Det var första bandet i det som nu blivit ett ännu större verk. I den argumenterar hon för att dygder inte nödvändigtvis är motsatt ett samhälle där borgerliga – bourgeois, som hon skriver på engelska med ett franskt lånord – ordningar dominerar: fri ekonomi, avskaffade privilegier och meritokrati. Tvärtom kan dygder gynnas av ett sådant samhälle.

Och att dessa dygder, gynnade av att hantera konkurrensen på olika sorters marknad, också gav positiva effekter:

”Capitalism ended slavery and emancipated women and founded universities and rebuilt churches, none of these for material profit and none by damaging the rest of the world.”

Hon är förstas provokativ men varken ensam eller först med att notera sambandet. McCloskey refererar själv till såväl Max Webers teori om sambandet reformert kristendom och kapitalism som till ekonomen Joseph Schumpeter om det etiska innehållet i marknadsekonomin. Samt till många fler, verket som snarast är kulturhistorisk bygger på syntes av många källor. McCloskey menar att denna borgerliga etiska förändring kan spåras redan ett par hundra år före 1800-talet i den nederländska handelsrepubliken. Och sambandet mellan etik och det borgerliga samhället är än mer tydligt under

1800-talets begynnande industrialisering och liberala näringsreformer.

Kanske är det en lek med ord om konservatismen eller liberalismen är målet. Poängen är att de tycks kräva och förädlas av varandra, och att de tillsammans kan skapa samhällen och stater på en högre nivå än mänskligheten tidigare nått. Kanske ibland hjälpta av impulser från rörelser som socialdemokratin vilka gett kraft åt andra intressen – kompromissen kan ibland blir det bästa.

Men allt är inte frid och fröjd i folkhemmet bara för att vi har välstånd, frihet, demokrati och en betydande jämställdhet. Alla vet vilka problem vi står inför och som vi måste hitta sätt att hantera. Många sätter sitt hopp till fortsatta liberala reformer, och visst är de essentiella för att hantera till exempel en stor invandring av människor med kortare utbildning och lägre produktivitet. Eller fallande skolresultat och en växande äldre befolkning i behov av omsorg och sjukvård.

Men frågan är om inte konservatismen har en avsevärd plats när det gäller att lösa dagens problem. Ett exempel är de som känner sig hemlösa i den globaliserade världen. Engelsmannen David Goodhart myntade i en aktuell bok motsatsorden anywhere och somewhere – varsomhelst och någonstans – för att visa på den klyfta som den globaliserade världen lett till.

Anywheremänniskorna är välutbildade, resursstarka, uppskattar omväxling och flexibilitet, rör sig mellan platser och länder och har en negativ syn på gränser – välkomnar ofta stor migration.

Somewheremänniskorna är knutna till en bestämd plats och värdesätter trygghet och kontinuitet; Goodhart noterar att 60 procent av britterna bor högst tre svenska mil från där de bodde som 14-åringar.

När jag hörde honom tala på årets Engelsbergsseminarium menade han att man måste försöka försona människor, hitta någon form av samhällskompromiss mellan någonstans och varsomhelst. Kanske trots allt en uppgift för ett liberalkonservativt parti.

Peter J Olsson är borgerlig skribent och chefsstrateg (M) i Region Skåne

Krama inte ihjäl friheten

Av Mattias Svensson | 10 november 2017

När friheten ska skyddas är risken att dess försvarare försöker göra det genom att lagstifta bort den. I vår serie om liberalkonservatism varnar Mattias Svensson för välviljans förbannelse.

Thomas Paines passionerade frihetsförsvaret höll på att kosta honom livet. Stärkt av sin roll i den amerikanska självständighetskampen såg han den franska revolutionen som en liknande utveckling. Efter att ha författat Människans rättigheter (1791) till dess försvar – och till försvar för mänskliga fri- och rättigheter som omfattar alla, fria marknader och handel som viktiga för både välstånd och fredlig samexistens och att statliga utbetalningar borde gå till de fattigaste snarare än till de rikaste och mäktigaste inom ramen för minskade statsutgifter – åkte han till Frankrike för att hjälpa till.

Men när Paine som fransk parlamentariker kritiserade förslaget att åsidosätta den oberoende rättsapparaten, göra den politiska församlingen till domstol och döma kungen till dödsstraff, sattes han i fängelse. Thomas Paine skulle ha avrättats, men räddades av att det kors som ritades på de dödsdömdas dörrar hade målats på insidan av den öppna celldörren, som var stängd när bödlarna passerade. Allt som krävdes för att de av Paine skissade idéerna om frihet och tolerans skulle förbytas i Robespierres terrorvälde var en annan tolkning av

”det allmänna intresset” – för Paine en minsta gemensamma nämnare, för Robespierre, i Rousseaus efterföljd, ett personligt och obegränsat politiskt mandat för folkviljans sanna uttolkare.

Det var inte minst detta obegränsade politiska mandat som hans politiska kritiker varnade för redan under den amerikanska revolutionen. I sin argumentation för att de amerikanska kolonierna skulle bryta med England i *Common Sense* (1776) ville Paine se en magna charta för kontinenten som slår fast frihet, äganderätt och religionsfrihet, samt en kongress med valda representanter, som i sin tur skulle välja presidenten. Bland mer konservativa vänner till den amerikanska revolutionen, inte minst den blivande presidenten John Adams (1735–1826), var det framför allt den sista delen som väckte kritik. Dels i sina för tiden radikala demokratiska ambitioner, att sprida rösträtten också till medborgare som inte ägde egendom, men också i sin avsaknad av maktdelning och balans.

I slutänden fick Amerika både maktdelning och mänskliga rättigheter. Där den franska revolutionens frihet blev kortlivad har den amerikanska frihetstanken både stärkts och spridits, och dess institutioner lever än, en produkt skapad i spänningsfältet mellan liberalism och konservatism som båda läger kan vara nöjda med.

I denna historia finns en viktig läxa: Liberala friheter kan undermineras av välvilliga försvarare som

går för långt, som inte nöjer sig med det fria samhällets dynamik och utmaningar, utan vill gripa in politiskt för att gynna och hjälpa det goda.

Ett exempel. Blomstrande företag är vitala i ett fritt samhälle, men det betyder inte att företagen ska gynnas med subventioner, billiga exportlån och tullar som skyddar mot utländsk konkurrens, eller att entreprenörskap ska införas i den obligatoriska utbildningen. Friheten – i det här fallet näringsfrihet, äganderätt, frihandel och fri konkurrens – är både medel och mål för den som vill företagsamheten väl, snarare än gynna enskilda affärsidkare på andras bekostnad. Men friheten saknar perfektion, tålmodet med dess i många avseenden ofullständiga resultat kräver både en förståelse för den experimenterande sökprocessen och acceptans för att andra människor har helt andra mål än vi själva. Den är robust och handfast, men mäter sig dåligt mot idealistiska förväntningar och utopier. En liberal idé lämpad för ett konservativt kynne.

Detta är en läxa vi tyvärr behöver lära på nytt. Som jag försökt beskriva i min bok Den stora statens återkomst slog ivern att försvara friheten också under 2000-talets första år över i sin motsats, med resultatet att liberalismen i alla dess former nu är illa ansatt. Listan över radikala samhällsexperiment är både lång och märkligt ouppmärksam i samhällsdebatten. Vi har exempelvis kriget mot terrorismen. Invasionen av Irak och Afghanistan är de dyraste krigen i USA:s historia, 4-6 biljoner dollar

varav det mesta återstår att betala, skulden beräknas inte vara betald förrän omkring 2050. Kriget mot terrorismen har också normaliserat statlig övervakning på nya nivåer, militarisering och murbyggen kring allt fler nationsgränser och kom under några år på 2000-talet att sanktionera kidnappningar och tortyr i hemliga läger av människor som fängslats utan att få reda på vad de är anklagade för, till vilket Sverige och 20 andra europeiska länder bidrog. Bara i Italien har det senare fått ett juridiskt efterspel.

Det är lätt att vara efterklok och kunna konstatera att säkerheten knappast ökat vare sig i Mellanöstern eller i Väst, men visst borde några frågor ändå kunna ställas om hur den politiska makten i liberala demokratier plötsligt kunde ta sig sådana friheter och hur vi kan förhindra att det händer igen?

Delvis i samma svallvågor som födde denna radikala politik tog amerikanska politiker bort krav på handpenning vid bostadslån för att gynna bostadsägan- de, och centralbanker sänkte räntorna för att stimu- lera ekonomin. Det resulterade i finanskrisen 2008, men därefter har lågränteexperimentet fortsatt med kreditstimulanser från centralbanker världen över som radikalt omfördelat resurser till de allra rikaste genom att gynna aktie- och bostadsmark- nader. Eurons konstruktion skapade hemmagjorda problem i Europas mitt som på många sätt överträffar de amerikanska. Det är idag inte inkomstfördel- ningen som orsakar växande klyftor, utan framför allt denna keynesianska stimulanspolitik.

Även denna politik har skuldsatt människor för lång tid framöver. Faktum är att världens totala skuldsättning fördubblats bara sedan år 2000 och nu uppgår till ofattbara 152 biljoner dollar. I många länder är det staten som driver upplåningen, västländer som därtill har en enorm utmaning i föränderlig demografi där allt färre i arbetsför ålder ska försörja allt fler äldre med växande vårdbehov. Trots medvetenheten om dessa kommande problem har 2000-talets valrörelser i de flesta västländer sett nya och mer generösa välfärdsloften. I Sverige har vi bland annat fått maxtaxor i förskola och äldreomsorg.

Västvärlden har kort sagt på senare decennier sett illa genomtänkta, dåligt förankrade, vidsträckta, långtgående och kostsamma åtgärder. 2000-talets politiska konstruktivism står inte 1970-talets efter i misslyckade resultat – marknaden, rättsstaten och demokratin har åsidosatts och kommande generationer skuldsatts. Nu som då delvis under liberalkonservativa regeringar. Den som idag förfasas över att populistiska rörelser blomstrar som väsentligen vill göra samma sak fast ännu mer (Donald Trump vill exempelvis ha mer tortyr och ökad skuldsättning) borde kanske ställa sig frågan varifrån de fått idén att det är så man hanterar upplevda kriser.

Ett uppdrag värdigt en liberalkonservatism för vuxna vore att konfrontera denna utveckling. En konservativ skepsis mot ambitiösa politikerprojekt

borde nämligen leda till ungefär samma slutsats som liberal principfasthet när 2000-talet ska utvärderas. Som redan Thomas Paines erfarenhet visar finns ett evigt behov att komplettera den liberala idealismen med ett visst slags konservatism: En konservatism byggd på insikten att väl beprövade institutioner som yttrandefrihet, marknader, tolerans, öppenhet mot omvärlden och livsstilspluralism visat sig vara ett hyfsat pålitligt ramverk för att hantera de galnaste influenser, och att det som behöver bromsas och ifrågasättas snarare är iveren att använda politiken i det godas och utvecklingens tjänst.

Vår tids stora misstag har inte sällan varit att i den förvisso vällovliga ambitionen att ”skydda” liberalismen, kapitalismen, demokratin och den västerländska civilisationen göra avkall på dess definierande friheter. Precis denna hybris varnar Isaiah Berlin för i sin kritik av det positiva frihetsbegreppet, att låta friheten omfatta för mycket. Att exempelvis politiskt påbjuda vissa värden, åsikter och lojaliteter har blivit en ursäkt att via staten uppfostra, tysta eller stänga ute människor som inte omfattar dem. Det är varken liberalt eller konservativt.

Mattias Svensson är kulturskribent och författare, aktuell med boken ”Den stora statens återkomst” och essän ”Vad vi kan lära av planekonomin”

Det är skillnad mellan reaktion och konservatism

Av Per Dahl | 26 januari 2018

Svensk Tidskrifts serie om Liberalkonservatism fortsätter med en djupdykning i en av dess beståndsdelar – för nog måste den som gör anspråk på att vara konservativ, ens till hälften, känna sin historia. Per Dahl funderar över konservatismens kärna.

Med ens har konservatismen kommit i blickpunkten i svensk politik. Är konservatismens tankemönster relevanta? Finns det ett växande särskilt konservativt politiskt kluster? Från att ha varit ett allmänt skällsord manifesteras nu tankeriktningen i artikelserier i rikstidningar. Men hur väl lånar sig begreppet att använda som exakt åsiktsetikett? Och hur mycket används det i stället som samlingsbeteckning för annat, från nationalism till välfärdsnostalgi?

Ett genomgående drag är rimligen tanken att människan är ofullkomlig, och den därur stammande skepsisen mot utopier. Ska samhällsinstitutioner förändras är det bäst att vara försiktig. Men sedan?

Den som givit den bästa tankemodellen för att fortsätta är sannolikt filosofen Tage Lindbom, i en artikel i kulturtidskriften Jakobs stege (1981, nr 5/6, s 2-14). Förloppet beskrivs så här: Något förändras i ett samhälle. På detta reagerar man; resultatet av detta blir en reaktion. Reaktionen vill vrida klockan tillbaka, återställa det förlorade. Men ibland fördjupas reflek-

tionen till eftertanke om förändringens villkor och om hur det värdefulla kan bevaras i förändringen. Vi har då nått fram till en konservativ tankevärld.

Här kan det vara relevant att jämföra med spritframställning. Alkohol och vatten är överallt samma kemiska substanser. Men whisky är inte cognac, renat smakar helt annorlunda än rom. Karaktären kommer av den materia man destillerade, från druvsaft till malt, potatis och sockerrör. Utgångspunkten är avgörande för resultatet.

Med processen mot konservativt tänkande förhåller det sig likadant: utgångspunkten styr karaktären på resultatet. Medan liberaler och socialister är lätt igenkännliga och ganska lätt kan samlas kring en central idékärna är det långt svårare att finna politisk konsensus mellan olika konservatism.

I USA kan vi exempelvis finna tankeriktningar som sydstatskonservatism – präglad av känslan av nederlag, antiurban och skeptisk mot marknadsökonomi, likaväl som en statscentrerad unionskonservatism, som ser de federala institutionerna som hotade och som efterlyser uppslutning kring idéarvet från grundlagsfäderna. USA:s så kallade neokonservativa krävde på sin tid en kraftfull amerikansk utrikes- och säkerhetspolitik, till globalt försvar för hotade västerländska demokratiska värden. Och vid universiteten spårar vi kulturkonservativa riktningar, som sprungna ur upplevda hot mot akademisk frihet och intellektuell standard.

Här hemma talas det nu om en konservativ väckelse som reaktion på migration och nya inslag i vår vardagskultur. Man griper tillbaka till romantikens föreställningar om ett harmoniskt kulturellt enhetligt samhälle inom en nations gränser. Och till vad man kan kalla 1914 års idéer, med namn som Harald Hjärne och Rudolf Kjellén. Men en lika viktig utgångspunkt är upplevda hot mot den moderna välfärdsstatens sociala gemenskap. Svängningen märks över stora delar av vårt politiska spektrum; den inte särskilt högerinriktade Ylva Johansson har exempelvis börjat efterlysa uppslutning kring en nationell värdeortodoxi.

Om vi här verkligen urskiljer en mogen konservativ tankevärld, eller i första hand det som Lindbom skulle klassa som reaktion är osäkert. Säkert är att tankemönstren här liksom tidigare är tydligt präglade av utgångspunkten. Att tala om konservatismens uppgång blir därför inte särskilt meningsfullt, det som vi möter är en variant av konservativt tänkande, en variant av många. Och återigen, är det ett moget tänkande?

Det finns många gestalter i konservativa tanke-traditioner, från den blixtrande och psykologiskt insiktsfulle Joseph de Maistre till den eftertänksamme men abstrakte F A von Hayek. Den jag själv stannar för är den ofta framhållne Edmund Burke. Att systematiskt reda ut hans tankelinjer är inte lätt; han var skriftställare och politiker, inte professor. Men hans tankeutveckling förmedlar viktiga

tankeställare. När han debuterade som skriftställare i mitten av 1700-talet märks tydliga drag av den tidens tänkande kring begreppet "naturligt samhälle". Det naturliga samhället sågs som ett idealtillstånd, obefläckat av fördomar, förtryck och privilegier. Burke såg missförhållandena på nära håll på sin ungdoms Irland.

Men gradvis förskjuts hans perspektiv: även de hävdvunna och gradvis växande politiska institutionerna är delar i den spontana samhällsordning som ger ett naturligt samhälle. Bortom gränsen för denna reellt existerande och flexibla naturlighet faller däremot de snabbt hopkomna, abrupta reformerna, de som oftast är förankrade endast i en särskilt aktiv politisk elit. De strävar mot perfektionism, de skadar. Den balans som präglar det naturliga samhället är inte geometrins och logikens, utan etikens.

Detta är ett tankemönster som borde vara aktuellt för oss i dag. Vi ser samhällsförändringar i vardagen. Mot deras missförhållanden kan vi behöva politik, av stat och styrande. Men i grunden kommer även vårt samhälle att nå en ny balans, där inkomna tänkesätt och dagens modernitet når jämvikt med den spontana samhällsordning som tidigare rått. För att knycka ett av Carl Bildts favorituttryck – låt oss inte bli alarmister.

Per Dahl har varit politisk chefredaktör för Barometern-OT och var 1978-79 ordförande i föreningen Heimdal

Den konservativa liberalismen

Av Patrik Strömer | 2 mars 2018

Egentligen borde det räcka med att kalla sig liberal. Om man inte vill lägga sig andra människors liv, styra och ställa i samhället eller bär på utopiska ideal, så är man liberal. För alla liberaler är individens frihet det väsentliga, skriver Patrik Strömer i vår serie om liberalkonsevatismen.

Men det finns olika typer av liberalism, både i åsiktsspektrat, i perspektivet på vad frihet innebär och vilken utgångspunkt som tagits för att nå fram till slutsatsen att liberalism är en idé att värna och sprida. För somliga är känslan av frihet det mest väsentliga, men för de flesta handlar det politiska liberalismen om förhållandet mellan staten och individen. De liberaler som vill använda det statliga våldsmonopolet för att tvinga fram en viss utveckling i samhället eller uppnå någon form av samhälleligt mål är i egentlig mening inte alls liberala. Men då de använder ordet frihet i stället för rättvisa eller jämlikhet (de andra två politiska honnörsorden som har olika betydelser beroende på grundvärdering), borde de rätteligen benämnas liberalister, som för att understryka det aktivistiska draget i den ideologin.

När det då gäller mer egentliga liberaler så kan dessa i sin tur uppdelas i utilitarister och de som hävdar naturliga rättigheter som följer av att vara människa. Dessa grupper har olika utgångspunkt,

men landar rimligen i liknande slutsatser när de gäller det mesta. Om du förespråkar största möjliga nytta för största möjliga antal, så kan du inte – likt Torbjörn Tännsjö – komma till slutsatsen att mord kan legitimeras för att den mördade personens organ ska komma tio sjuka till del. Frågan skulle i teorin kunna prövas empiriskt, men det enkla förhållningssättet är att redan på förhand inse att ett samhälle där människor inte har något skydd mot sådana beslut kommer att bli ett mycket olyckligt samhälle.

Nå, vi kan lämna de filosofiska spetsfundigheterna för ett tag. De tidigaste utilitaristerna var också liberala, just för att det tycks vara intuitivt riktigt att mänsklig frihet skapar mer lycka än tvång. I den kalkylen kan också läggas ett egenvärde för friheten, i så motto att även om ofrihet skulle leda till samma resultat som friheten, så är det senare att föredra. Den liberala utgångspunkten är att det som lagen inte förbjuder är också tillåtet, till skillnad från ett samhälle som förbjuder allt, utom det som är tillåtet.

Men det finns en annan skillnad mellan olika idétraditioner som förtjänar mer uppmärksamhet, nämligen skrivbordsteoretiker versus empiriska observationer. Där Hobbes och Locke visserligen skrev utifrån nyligen timade händelser, så är deras verk pappersprodukter som sedan gjort avtryck i verkligheten. De skotska upplysningsfilosoferna med Hutcheson, Hume och Smith började med

människan, hur hon faktiskt beter sig och vad hon sätter värde på, och kom sedan fram till vilka principer som borde vägleda ett gott och rättvist samhälle.

Det tillvägagångssättet kan mycket väl ses som grunden, eller rentav själva förutsättningen, för det som numera kallas för liberalkonservatismen. ”En principiellt grundad och empiriskt klarlagd syn om att samhället bäst gagnas av människors frihet”, som jag själv tycker om att formulera det hela. Eller ännu enklare med Gösta Bohmans ord ”Att vara konservativ är att vara för det som visat sig vara bra. Liberalismen har visat sig vara bra. Alltså är det konservativt att vara liberal”.

Med en sådan ideologi blir det också naturligt att sätta sig till värn mot – inte bara olika typer av socialism – utan också den sortens aktivistiska liberaler som vill styra människor med politiska beslut att bete sig på ett visst sätt, och då inte enbart att människor ska förhindras från att bete sig kriminellt gentemot andra. Kvotering till bolagsstyrelser eller statlig fördelning av föräldraledighet är inte liberalt, då det kräver att människor aktivt måste bete sig enligt det sätt som lagen föreskriver. Det är bolagets ägare som utser styrelse, inte riksdagen eller någon myndighet och att ändra på den principen skulle öppna för andra typer av ingrepp i näringsfriheten. När det gäller föräldraförsäkringen kan svaret givetvis också bli att staten inte alls borde beskatta medborgarna för att möjliggöra

betald ledighet av detta slag, men en mer konservativ ansats leder också till att en sådan skattesänkning bör ske med försiktighet. Oavsett så kan det inte vara statens sak att detaljstyra fördelningen. Det skrivbordstänkande som 50/50-förespråkarna hyser, tar inte heller någon hänsyn till förändrade typer av familjer, som exempelvis ensamstående eller gaypar som har en tredje partner. Om nu familjebildningen ändras från mamma-pappa-barn så är det inte något problem för den liberalkonservative - diktat från staten är däremot ett problem.

Så i flera rätt enkla fall går det att skilja den liberalkonservativa åsikten från andra ideologier, även om slutsatsen ofta kan bli densamma. Konstigare än så blir det om man utgår från en common sense-tradition. Liberalkonservatismen är därmed tidlös och anpasslig till materiella och sociala förändringar.

Den mer klassiska konservatismen bär däremot på en inneboende svaghet. Även om den också värjer sig mot utopier och framtida lyckoriken som skulle kunna uppnås om bara en ny sorts härsarklass kunde styra på ett annat sätt än hittills genom historien, så är konservatismen i sig utopisk. Fast här och nu. Om det nuvarande samhället ska bevaras så är det i så fall för att det är så bra som det kan bli, vilket inte lämnar några möjligheter att ta sig an de samhällsförändringar som med nödvändighet sker i ett samhälle där individer är fria att tänka, arbeta, företaga, sluta kontrakt och förkovra sig. Så länge vi människor har ovanan att någon gång dö

och dessutom flera av oss ser till att det föds nya barn, så kommer samhället med nödvändighet att antingen förändras eller behöva konserveras med ett så stort mått av förtryck att livet för det stora flertalet blir outhärdligt.

Om skomakarens son ska bli vid sin läst, kommer inga skofabriker att startas. De som kallas stånds-cirkulation, klassresa eller social rörlighet är följden av att människor gör olika val. Det är alls inget underligt, men det betyder också att inget kan bli som förut och även att en del kommer att göra större förtjänster än andra.

Vad som borde vara liberalkonservatismens största förtjänst framöver är svårt att säga. Det kan vara det principiellt grundade försvaret av friheten, där endast tydligt motiverade och på förhand lika tydligt begränsade avsteg från frihet kan godtas. Det kan också vara den ständiga skepsisen mot tron att politiken kan skapa något gott och inte bara förhindra det onda. Det kan också vara den inneboende känslan och vetskapen att samhället alltid är större än staten. Kanske allt detta. Det enda vi vet är att samhällen där konservatismen upphör att vara en attityd och blir ett aktivt politiskt program eller där liberalism förknippas med politisk aktivism, där blir inte framtiden så bra som den kunde ha blivit.

Patrik Strömer är Generalsekreterare för Svenska Snustillverkarföreningen

Den lilla världens förutsättningar

Av Hugo Selling | 16 mars 2018

Liberalism och konservatism sägs vara lika oförenliga som olja och vatten. Men tvärtemot denna snäva analys är det just genom en kombination av de två ideologiernas värden som vi bäst kan uppnå säkerhet och stabilitet i kombination med en hög grad av individuell frihet, skriver Hugo Selling.

Den påstådda konflikten mellan ismerna lyftes i höstas fram av mediernas så kallade statsvetenskapliga experter som den främsta anledningen till Moderaternas ledarskapskris och fallande stöd i opinionen. Denna grunda och förutsägbara analys kan man i dag konstatera var förhastad. Den breda borgerligheten där liberala och konservativa kan samsas mot ett gemensamt mål har varit förutsättningen för att bryta den socialdemokratiska makthegemonin. Häri finner vi förmodligen svaret till att ovan nämnda analys ofta lyfts fram. För att behålla sin makt söker vänstern återkommande att splittra borgerligheten, om det så är mellan partierna i alliansen eller inom Moderata samlingspartiet.

Politik handlar om att formulera svar på en rad komplicerade frågor, och ytterst om att lösa målkonflikter. Det är inte en verksamhet som alltid kan lösas med endera av ideologiernas fixa idéer. Liberalkonservatismen erbjuder då en helhetssyn på individ, samhälle och stat.

Till synes står de visserligen i konflikt: den konservatives vurm för ordning och den liberales patos för individens frigörelse. Men som så ofta är samhället inte precis som de statsvetenskapliga experterna målar upp. Det är inte konstigt att klassiskt liberala, som vill avreglera staten och befria människan, söker sig till frihetligt konservativa när socialliberalerna vill använda staten för att forma människan efter sina politiska utopier. Och på samma sätt hittar konservativa en vän i de klassiskt liberala när socialkonservatismens traditionalism snarare blir en tvångströja än ett rättesnöre.

Sociologen Hans L. Zetterberg, som låg bakom det idéprogram som gjorde Moderaterna till ett liberalkonservativt parti, talade om de "stora och små världarna". Den lilla världen är familjen, släkten, hembygden – de naturliga gemenskaperna. Den stora världen är förvaltningarna, institutionerna, företagen, partierna, fackföreningarna. Zetterberg upptäckte att den lilla världen följer andra lagar än den stora världen. Han menade att ett liberalt samhällsbygge kräver mer än att enbart reglera förhållandet mellan individ och stat. Det kräver också att man reglerar förhållandena mellan de olika gemenskaperna för att skydda den lilla världen från den stora världens spelregler och logik.

Det är nämligen i den lilla världen som de värderingar skapas som på riktigt formar samhället: tillit, ansvar, uppfattningar om rätt och fel, mitt och ditt.

Dessa institutioner och våra medmänniskors uppfattningar om dem är minst lika viktiga för ett liberalt samhällsbygge som ett lågt skattetryck är. Det märker vi inte minst när vårt samhälles värderingar utmanas av andra uppfattningar.

Liberalismen behöver därmed en konservativ ådra. Ett liberalt samhällssystem där medborgarna saknar tillit till varandra och en gemensam uppfattning om rätt och fel kommer varken vara möjlig att genomföra eller vara utan oönskade konsekvenser. För att människor ska kunna vara fria att själva ansvara för och att bygga sina liv krävs det ett fundament av värderingar, traditioner och institutioner. Då kan de konservativa värderingarna utgöra ett rättesnöre. Konservatismen blir på så vis en förutsättning för liberalismen, inte dess motsats.

Man ska vara liberal i den stora världen och konservativ i den lilla menade Zetterberg. Företagaren Jan H Stenbeck har tillskrivits det mer slagkraftiga uttrycket: Konservativa värderingar, radikala förändringar och ett liberalt samhällssystem.

De konservativa värderingar som åsyftas tar sin utgångspunkt i människosyn. Enligt det konservativa synsättet föds människan ofullkomlig och är kapabel till såväl gott som ont. Kultur, traditioner och värderingar behövs som vägledning för att komplettera människans natur. Värderingar formas och skapas i samspel med andra eftersom människan inte är en isolerad varelse. De värderingar som liberalkonser-

vativa ser som eftersträvansvärda skapas då i den lilla världen och de naturliga gemenskaperna.

De som vill främja konservativa värderingar med den stora världens medel gör sig lätt en björntjänst. Genom att släppa in politiken i den lilla världen ges radikala, vare det social-liberaler eller socialister, fri lejd att kvotera och reglera alla aspekter av det privata livet. Den lilla världen måste få utvecklas ostört från pekpinnar. Att utfallet då kan se lite olika ut är något som bör accepteras och bejakas.

Det liberala samhällssystemet där det offentliga makt rullas tillbaka blir då en förutsättning för att konservativa värderingar ska kunna växa fram. Människor måste kunna och måste få ta ansvar över det som ligger dem närmast.

Om konservativa värderingar ska råda och skapas i den lilla världen ska den stora världen styras av det liberala samhällssystemets principer. Tilltron till liberala marknadslösningar och människans skapandekraft är en fundamental del av liberalkonservatismen. Dels för att det genom historien visat sig vara mest effektivt för att skapa välstånd men även för att mota bort socialistiska och progressiva projekt från den privata sfären.[AW2]

För att nämna ett exempel så förenas i dag social-liberaler och socialkonservativa i viljan att bevara det svenska folkhem som Socialdemokraterna byggde upp med höga skatter och social ingenjörskonst.

Mot detta står klassiskt liberala och konservativa.

Makarna Myrdals statsindividualism gick ut på att befria svenskarna från borgerliga institutioner som familjen, företagen och civilsamhället. Vi skulle alla befrias ifrån varandra. Och visst är det på många sätt positivt att kvinnor inte är ekonomiskt beroende av sina makar och kan vara ute i arbetslivet. Men istället för att vara bundna av pluralistiska och konkurrerande ofta naturliga gemenskaper är vi nu alla lika ofria under staten med få möjligheter till eget sparande och individuell frihet.

Det omfattande familjepolitiska programmen med dagis, förskola, barnbidrag och föräldraförsäkring som infördes efter den myrdalska modellen var från början en socialdemokratisk idé. Kvinnorna kom effektivt ut i arbetslivet och befriades från familjen.

Men i dag är det istället socialliberalerna som vill styra hur familjen lägger upp sitt privatliv. Oavsett vilket syftet kan liberala och konservativa här bilda allians. De klassiskt liberala kan rulla tillbaka staten och sänka skatten och de konservativa tillåts ha sina familjebildningar i fred. De som vill leva efter en egen myrdalsk eller folkpartistisk modell är fortfarande givetvis fria att göra det.

Dagens partier brottas med hur det öppna samhället kan kombineras med trygghet i en föränderlig värld. Liberalkonservatismen har sitt svar. Frihet under ansvar och öppenhet mot omvärlden i kom-

ination med genomtänkt migrationspolitik. Det är vägen till ett bättre samhälle med lägre skatter och en mindre men starkare stat.

Den brittiska konservativa politikern, Iain Macleod, sa att: "Socialists can scheme their schemes. Liberals can dream their dreams. But we conservatives have got work to do."

Moderaternas ompositionering och ett öppnande för att fälla regeringen med stöd av Sverigedemokraterna är inte uttryck för slutenhet eller bakåtsträvande. Det är ett första trevande försök till att återgång till partiets två ideologiers kärnor som tar avstånd från höjda skatter, offentlig maktfullkomlighet och politiseringen av livets alla aspekter.

Liberalkonservatismen är även ett förhållningssätt som innebär realism. Frihet ska inte vara förbehållet vackra stämmotal och högtravande debattsidor utan något som ska vara fullt genomförbart om det ska ha någon relevans. Då behöver de ideologiska slagorden och värderingarna kunna omvandlas till praktisk politik som tar avstamp i de problem som finns i samhället.

Vidare kan liberalkonservatismen beskrivas som ett förhållningssätt till politiska reformer och förslag. Ideologin är inte revolutionär och precis som Moderaterna var "moderata" med socialdemokratiska experiment har liberalkonservatismen försiktighetsprincipen som centralt värde i ideologin.

Riktningen och syftet med politiken är alltjämt ett friare och mer liberalt samhälle. Vägen dit sker dock successivt och med respekt för traditioner och rådande samhälle.

Gösta Bohmans liberalkonservatism motiverades med att det är konservativt att vara för det som är beprövat bra – och det är beprövat bra att vara liberal. Därmed är det konservativt att vara liberal. Som så ofta annars sammanfattade han försiktighetsprincipen väldigt slagkraftigt och precist:

”När vi hävdar begreppet frihet under ansvar, när vi påstår att de enskilda människorna bättre än staten, dess politiker eller företrädare kan förvalta resultatet av sitt eget arbete, när vi tror på tankefrihet, på yttrandefrihet och en fri marknadshushållning, på individuell utbildning och social gemenskap grundad på frivillighet och inte på tvång, då gör vi allt detta därför att vi tror att människorna är förnuftiga nog – eller om de får ansvar, kan bli förnuftiga nog – att själva fatta de nödvändiga besluten. Den västerländska demokratin bygger ytterst på just detta. Om man inte förutsatte att medborgarna var förnuftiga, tänkande människor, då skulle det demokratiska systemet vara en omöjlighet. Men i vår förnuftstro ingår också – till skillnad från gamla tiders liberaler – att vi vet att människans kunskap är begränsad. Vi kan aldrig fullt ut se konsekvenserna av våra handlingar. Därför tror vi på en stegvis reformering av samhället. Vi kan ha fel. Låt oss vara ödmjuka nog att erkänna det.”

Vägen framåt för ett friare och mer välmående Sverige ligger alltjämt i en fusion mellan konservativa principer och liberala tankar om människans frigörelse.

Hugo Selling var ordförande för Fria Moderata Studentförbundet 2016 - 2018

Liberal och konservativ gemenskap är möjlig

Av Catarina Kärkkäinen | 23 mars 2018

De senaste månadernas debatt om konservatism har varit omfattande. Det var länge sedan så många gjorde anspråk på ideologin – och samtidigt hade så många synpunkter på den. Åtskilliga är de som vill definiera, recensera och kritisera. Catarina Kärkkäinen uppmanar till att hålla fokus på det verkliga målet: ett friare Sverige.

Mängden utsagor från personer med väsentligt skilda politiska bakgrunder och inriktningar är i sig ett tecken på konservatismens uppgång. Att fylla ett populärt begrepp med innehåll som stämmer överens med den egna världsbilden är naturligtvis attraktivt för såväl liberaler och socialdemokrater som faktiskt konservativa. Måhända är spännvidden i debatten dock lika mycket ett kvitto på att ideologins kärna är svårfångad.

I sin enklaste form kan konservatismen beskrivas som ett politiskt tillvägagångssätt som går ut på att försiktigt bevara snarare än radikalt förändra den rådande ordningen. Det är även vad många i debatten har gjort. Vi vet vad vi har, men inte vad vi får, lyder devisen. Sådan strukturkonservatism är naturligtvis särskilt lockande att anföras eftersom den är enkel att inkorporera i den breda borgerligheten. Med den analysen kan man till exempel, likt Thomas Engström i "Om konservatism som motgift

till insulär perfektionism”, utgiven på Timbro förlag år 2017, landa i att dagens konservativa uppgift är att försvara den liberala samhällsordningen.

Det är det naturligtvis. Försiktighetsprincipen är en viktig del av konservativ politik – och den liberala samhällsordningen med marknadsekonomi, försvar av människans rättigheter, skydd av de olika samhälleliga sfärerna, maktindelning, förutsägbarhet och rättssäkerhet är en konsekvens av flera hundra år av västerländsk utveckling. Det finns få konservativa politiker och ideologer i Sverige i dag som inte håller dessa principer högt.

Men om detta är det fullständiga svaret på frågan om ideologins syfte framstår det konservativa projektet som föga behövligt. Försvara den liberala samhällsordningen borde väl rimligtvis liberaler kunna göra själva? Och även om man naturligtvis välkomnar alla bundsförvanter torde det vara uppenbart för alla som på något sätt deltar i det politiska samtalet att en konservativ politiker eller ideolog är mer än en liberal som vill kalla sig för konservativ.

Konservatismens idéhistoria – med Edmund Burke (1792–1797), Friedrich Hegel (1770–1831) och Russell Kirk (1918–1994) som några viktiga teoretiker – utgör en grund som är betydligt mer innehållsrik än så, vilket många mycket riktigt har påpekat. Utgångspunkten att försiktigt bevara handlar inte blott om de politiska institutionerna – utan om sam-

hället i stort. Historiemedvetenhet, värnande av såväl västerländsk civilisation som nationell kultur, traditionalism och dygder som personligt ansvar, bildning och hederlighet ger en fingervisning om riktningen. Den liberala författaren och debattören Mattias Svensson är någonting på spåren när han i Svenska Dagbladet (17/1) belyser värden som plikt och anpassning – även om det påstådda motsatsförhållandet till värnandet av individ, tolerans och marknad inte är helt givet.

Dessa riktlinjer får naturligtvis tillsammans med försiktighetsprincipen effekter i de allra flesta frågor. Familjepolitik, utbildningspolitik, kulturpolitik och migrations- och integrationspolitik är några av de områden där konservativa tenderar att landa i andra slutsatser än liberaler. Inom ekonomisk politik – från skatter till arbetsmarknad till företagande – brukar det vara enklare att hitta en gemensam hållning.

På Svenska Dagbladet tog kulturredaktionen på sig att förklara ideologin och dess problem. ”Den konservativa högern har släppt sin svurna fiende – vänstern” konstaterade den tvärsäkert i det klipp som återfinns på webbplatsen under alla artiklar om ämnet, för att sedan hävda att ett inbördeskrig har blossat upp mellan olika konservativa läger. Utifrån vissa av de andra texter som har publicerats i artikelserien är det svårt att inte ana en önskan hos kulturredaktionen om att detta skall bli en självuppfyllande profetia.

Angränsande till denna diskussion finner vi även ett antal utsagor om den förmenta splittringen mellan liberalismen och konservatismen. Även i dessa är det minst sagt högt tonläge. Det talas om skyttegravar som skär tvärs genom borgerligheten och partikamrater som blir till bittra fiender. Det är i stort sett samma diskussion med annan terminologi, och handlar till en inte obetydlig del om att vissa liberaler uppfattas ha blivit mer konservativa medan andra liberaler önskar större progressivism.

För att förtydliga åsyftas med liberaler främst klassiska liberaler. Den borgerliga rörelsen skall förstås som liberaler och konservativa i och kring de fyra allianspartierna och de organisationer som finns i deras närhet.

Utifrån egen erfarenhet från ett förbund som samlar såväl liberala som konservativa studenter är det enkelt att känna igen sig i bilden av att en större del av dagens liberaler även är konservativa. Det är dessutom fullt förståeligt om äldre personer inom den liberala sfären uppfattar att någonting obekant är på väg att hända – för det är nog delvis en generationsfråga.

De liberaler som var unga på 1990-talet är i regel väldigt progressiva. Det följer både av den miljö som den frihetliga rörelsen då utgjorde och av tidsandan i sig. I Moderata Ungdomsförbundet engagerade man sig för svenskt EG-medlemskap och fri rörlighet. Berlinmuren hade fallit. Republik efter

republik hade utropat självständighet och Sovjetunionen hade till slut kollapsat. Margaret Thatcher och Ronald Reagan hade skapat en era med förnyat hopp inom ekonomisk politik och personifierade västvärldens triumf. Man blickade ut i världen, och allt var möjligt.

I Fria Moderata Studentförbundet och Frihetsfronten sålde man sprit på Drottninggatan och sände piratradio. Varje handling var ett uppror mot det gråa Sverige som man själv hade vuxit upp i – ett Sverige där det endast fanns statlig radio och tv, landstingsdrivna sjukhus och kommunala förskolor. Man såg sig som ett avantgarde för friheten. Fri invandring och legalisering av droger stod också högt upp på agendan. Den ekonomiska, sociala och kulturella frigörelsen hängde samman och var riktad både mot staten och mot vuxenvärldens tråk och tvång.

Att Sture Eskilsson från Svenska Arbetsgivareföreningen drygt tio år tidigare hade grundat tankesmedjan Timbro – som i mångt och mycket satte i gång en ny ideologisk diskussion om marknadsekonomi och individuell frihet, och såg till att verk av liberala tänkare som Ayn Rand gavs ut på svenska – spelade naturligtvis också in i 1990-talets liberala era.

Dagens generation liberaler har vuxit upp i en fundamentalt annorlunda tid. Många har definitivt genom texter och anekdoter blickat tillbaka med romantik på 1990-talets nyliberala period – men den är inte ens egen.

Undersökningar, bland annat av det amerikanska Society for Personality and Social Psychology, visar att de som är födda mellan 1980 och 1995 är den mest konservativa generationen sedan åtminstone 1940-talet. Även dagens unga är barn av sin tid. Terroristattackerna i USA 2001 markerar början på en period när hoten från omvärlden återigen är påtagliga. Det får inte bara ekonomiska och politiska konsekvenser – utan även kulturella och psykologiska. I väst har postmodernism, identitetspolitik och tredje vågens feminism också varit framträdande idéer.

De växte dessutom upp under 1990-talskrisen och klev i många fall ut på arbetsmarknaden under finanskrisen – och är den första generationen som riskerar att få det sämre än sina föräldrar. Det är inte förutsättningar som föder drömmar om radikalism. Naturligtvis ägnar sig dagens unga likt tidigare generationer stundom åt att festa in i morgondagen – i synnerhet i studentvärlden – men när gryningen kommer vill man ha ansvar, strävsamhet och ordning på torpet.

I ett avsnitt av podcasten The Usual Suspects från januari förklarar Mattias Svensson: ”Den här generationen har blivit prydlig och ordentlig just därför att det var det enda sättet att göra revolution mot en vuxengeneration, inklusive oss, som tolererade allt.” Det ligger nog någonting även i det.

Denna unga generation liberaler håller individualismen högt – men tror inte nödvändigtvis på idén om tabula rasa. De ser skeptiskt på såväl reaktionärer som socialliberaler och andra progressiva som vill använda politiken för att radikalt förändra samhället. De värderar en viss grad av samhällsgemenskap och ser därför gärna att det finns krav på språkliga kunskaper och skötsamhet för att erhålla medborgarskap. De vill förvisso legalisera narkotika – men motiverar det inte enkom med individens frihet, utan minst lika mycket med att det är ett medel för att stävja den organiserade brottsligheten.

Bilden är naturligtvis förenklad. Liberalismen är lika mångfacetterad som antalet individer som ingår i den. Men den frihetliga rörelsen är inte immun mot kulturella och samhälleliga omständigheter. En hel del av dagens unga liberaler har också en mer konservativ syn på familj, kultur och nation. De uppskattar värden som plikt och anpassning. Det betyder inte att de för den delen inte håller liberalismens principer om frihet och äganderätt högst, men visst får de konservativa influenserna politiska konsekvenser.

När Anna Kinberg Batra blev avsatt i slutet av förra sommaren och utsagorna om liberalkonservatismens död stod som spön i backen skrev den liberala idéhistorikern Johan Norberg i Aftonbladet (29/8 2017):

”Det betyder emellertid inte att de har rätt som hoppas på renässans för den liberalkonservativa

blandideologin från 1980-talet. Om det hade räckt att ha en kompetent partiledare som betonar både liberalism och konservatism och kan tänka sig att samarbeta med SD har jag en kandidat till er: Anna Kinberg Batra.

Jovisst, högerpolitiker som Bohman, Thatcher och Reagan kunde samla både liberaler och konservativa, men det var för att båda sidor såg socialism hemma och Sovjet där borta som det stora hotet. Min fiendes fiende är min partivän. I vår tid är den dominerande kraften i stället öppenhet, globalisering och teknisk innovation, och hur ska vi som ser ljusst på det kunna liera oss med de som betraktar det som det stora hotet och därför efterfrågar mer kontroll och snårigare gränser?

Liberaler och konservativa står därför mitt i en emotionellt upprivande skilsmässa, som har sargat gamla allianser och vänskapsband. Den kanske inte är så uppenbar utifrån, men för oss som tillbringar en allt för stor del av våra vakna timmar på sociala medier är den över allt. Jag och många andra liberaler och libertarianer får numera mest ovet och förebråelser från konservativa och nationalisterna, inte från vänster.”

Det visade sig sedermera att en moderat partiledare som betonar både liberalism och konservatism och samtidigt ökar stödet för partiet är en fullt möjlig realitet, men det är en parentes. Beskrivningen av konfliktlinjen stämmer inte. Vi har ingen tullhöger

i Sverige. Det finns ingen inom den borgerliga rörelsen som inte tror på teknik. Skiljelinjen handlar inte övergripande om ”öppenhet, globalisering och teknisk innovation” – utan primärt om invandring. Det kan för all del vara en nog så betydande konflikt, men om man inte vill orsaka en splittring som är större än den som faktiskt finns, måste man beskriva problembilden på ett så ärligt och förutsättningslöst sätt som möjligt.

Vissa liberalers anledning till en förändrad uppfattning i invandringsfrågan är att man härleder äganderätten i fråga om offentlig egendom på ett annat sätt – baserat på John Lockes principer om ursprungligt förvärv i *Two Treatises of Government* (1689) och inspirerat av resonemang av bland andra Murray N. Rothbard. Marken är inte blott oägd och upp till vem som helst att tillägna sig – utan åtminstone delvis kopplad till de individer i nuvarande och tidigare generationer som antingen på grund av statlig expropriering eller genom skattsedeln har varit med och skapat den. Det gör också att de har viss rätt att vara med och bestämma över den. Man kan tycka att den synen är felaktig, men den är inte ett uttryck för att dessa liberaler har släppt alla principer och blivit auktoritära.

För andra är invandringsfrågan av mer praktisk karaktär. Man är helt enkelt oroad över de kulturella, sociala och ekonomiska problem som uppstår till följd av de stora flyktingströmmarna till Sverige. Man ser att samhället inte står rustat för att ta emot

väldigt stora mängder av människor från helt andra delar av världen. Och man inser att integrationens framgång eller misslyckande delvis är kopplat till antalet människor som skall vara del av den.

Det tydligaste tecknet på att denna uppfattning i invandringsfrågan, oavsett om den är av principiell eller praktisk karaktär, inte handlar om en generell skepsis mot öppenhet och globalisering är den positiva inställning till arbetskraftsinvandring som i stort sett hela borgerligheten delar.

Är inte den hårdare hållningen i fråga om brott och straff också ett tecken på att en del av borgerligheten är på väg att bli mer auktoritär? Det beror på vilka förslag som åsyftas. Att skicka in militär i förorten är varken särskilt liberalt eller konservativt. Krav på hårdare straff för vålds- och sexualbrott och fler poliser för att upprätthålla lag och ordning kan däremot minst lika gärna vara liberalt som konservativt. Proportionalitet och rättssäkerhet behöver vara vägledande principer – men rättigheter behöver försvaras – varför auktoritet och frihet inte är varandras motsatser. Den ena behövs för att skydda den andra.

Är det kanske GAL–TAN som har förvirrat diskussionen? För två år sedan fick skalan mellan gröna/alternativa/liberala och traditionella/auktoritära/nationalistiska riktningar stort genomslag som komplement till den klassiska höger–vänster-dimensionen. Fastän den definitivt adderade någon-

ting till analyserna måste sägas att GAL–TAN har stora brister. Som PJ Anders Linder, chefredaktör för Axess magasin, konstaterade i Dagens industri (30/8 2016) är det svårt att se det gröna, alternativa och liberala som en naturlig idégemenskap. Det finns förvisso beröringspunkter i livsstilsfrågor som sexualitet och narkotika – men knappast vad gäller frihet för mänskligt utbyte av varor, tjänster och kapital. På samma sätt är det inte helt befogat att slå ihop det traditionella, nationalistiska och auktoritära med varandra.

Det finns naturligtvis ytterligheter inom borgerligheten – den allra mest radikala progressivismen och den allra mest konservativa högern – som aldrig helt kommer att kunna bejaka varandra. Men de allra flesta befinner sig inte i ytterkanterna av det politiska spektrumet, utan i en typ av bred gråzon. För väldigt många i den unga borgerligheten är liberalismen och konservatismen i mångt och mycket redan sammanflätade. Det finns enskilda frågor där man tycker väldigt annorlunda än sina liberala eller konservativa vänner, precis som det alltid har gjort. Men att påstå att hela den liberala och konservativa rörelsen är på väg att splittras är att måla med en alldeles för bred pensel.

Det är svårt att föreställa sig hur Sverige hade sett ut i dag om konservatismen, men inte liberalismen, hade varit vägledande under vår historia. Samtidigt finns det många radikala politiska projekt som liberaler inte sällan är väldigt snabba att omfamna

och som torde göra oss alla tacksamma även för de konservativa krafterna inom borgerligheten. Liberaler behöver stundom dra de konservativa framåt – konservativa behöver stundom hålla liberalerna tillbaka.

Liberalismen och konservatismen har dessutom en lång historia av gemenskap, inte minst i Sverige. Att man på 1970- och 1980-talen förenades mot löntagarfonderna och hotet från socialismen är naturligtvis sant. Men betrakta då de hot som vi står inför i dag. Sverige har fortfarande bland de högsta skattetrycken i världen. De risker som är förknippade med omfattande offentlig välfärd är till slut på väg att komma i kapp oss. Vägvalet står mellan ytterligare socialisering och liberalisering. De röd-gröna partierna hotar med vinstförbud i välfärden. Det om någonting är en inskränkning i näringsfriheten som står i paritet med löntagarfonderna.

Socialdemokratin är fortfarande det största hotet mot ett bättre och friare Sverige. Om den största politiska konflikten skall vara ett borgerligt inbördeskrig kommer samhället i grunden att vara den största förloraren. Låt oss fortsätta att diskutera i frågor där vi är oense, men samtidigt se den större bilden. Liberal och konservativ gemenskap är möjlig – med frihet och ansvar, förnuft och känsla, tradition och framsteg, idealism och realism. Och den behövs.

Catarina Kärkkäinen är ordförande för Fria moderata studentförbundet

Liberal konservatism: Ismer som analysverktyg

Av Örjan Hultåker | 29 juni 2018

Liberalism och konservatism är begrepp som många gånger är svåra att förstå som analysverktyg i dagspolitiska kontexter. Det påverkar naturligtvis även synen på liberal konservatism, skriver Örjan Hultåker, som försöker reda ut begreppen.

Det gäller i synnerhet liberalism som ofta ges prefix som nyliberal, socialliberal, etc. Men Liberalism börjar stå som begrepp för socialdemokratisk politik i allmänhet. I Aftonbladet kommenterade Olle Svenning den 7 mars det senaste italienska valet och skrev bland annat att "Liberalismen i Europa förvaltas sedan några decennier av socialdemokratin, följaktligen också på väg att försvinna som politisk kraft eller att styckas i en vänster och höger."

Liksom i USA börjar liberalism stå som begrepp för radikal politik i största allmänhet. Där etiketteras Demokraterna som liberala samtidigt som det är möjligt för en presidentkandidat som Bernie Sanders att kandidera för partiet och kalla sig socialist med nordisk socialdemokrati som föredöme.

Med en sådan definition av liberalism skulle det vara en självmotsägelse att kombinera liberalism och konservatism i ett ideologiskt präglad partiprogram.

Även konservatism har ofta fått olika prefix, till exempel socialkonservatism som beteckning för den politik som Otto von Bismarck bedrev i Tyskland under slutet av 1800-talet.

En meningsfull diskussion kräver att man avgränsar "liberalism" från radikalism i allmänhet och i synnerhet från radikalism med önskemål om att styra enskilda människors liv och handlingar.

På samma sätt är det viktigt att avgränsa "konservatism" från historisk nostalgi och längtan till det förgångna i form av reaktionär politik som kan vara både höger- och vänstersträvanden.

Både liberalismen och konservatismen vill förändra samhället men med olika fokus. De är möjliga att förena i en liberalkonservatism. Det bör kunna erkännas både av dem som stöder liberalkonservatism i Sverige och utomlands och av dem som vill motarbeta liberalkonservatism.

Den liberala ådran i liberalkonservatismen handlar om individens relation till staten och andra politiska styrda institutioner. Mycket handlar om frihet för individen och om vilka begränsningar som det skall finnas för denna frihet. Liberaler ser hela tiden behov av åtgärder för att bevara friheten i en föränderlig värld.

Den konservativa ådran betonar att människan inte bara är en individ utan även en social varelse. Det handlar om hur man organiserar ett samhälle så att det hålls samman och blir stabilt uthålligt. Även den uppgiften kräver anpassning och nyskapande när samhället och omvärlden förändras. En sådan konservatism står i motsatsförhållande till ett reaktionärt bakåtsträvande.

I Sverige har det länge pågått en debatt om ”svenska värderingar” som om det skulle vara vägen till ett integrerat och sammanhållet samhälle. Värderingar kan vara en utgångspunkt men det viktiga kan inte vara att de är specifikt svenska utan att de delas av alla eller en huvuddel av dem som tillhör samhället.

En konservativ företrädare betonar även normer som delas av invånarna och en acceptans av samhällets institutioner och normer. Det är inte maktutövande som är viktigt utan maktens legitimitet.

När samhället förändras anser därför den konservativa ideologen att det skall ske gradvis och bygga på tidigare institutioner, normer och värderingar. Revolutioner kan med det synsättet inte skapa stabilitet, i alla fall inte på kort sikt.

För en konsekvent konservativ ideolog är det inte staten som är alla goda gåvors givare. När den konservative eftersträvar ett stabilt, sammanhållet och gott samhälle bör denne vara medveten om att

staten kan vara problemet och hotet mot ett gott samhälle.

Det gäller inte bara när staten styrs av despoter och diktaturer, inte bara i nazistiska, kommunistiska eller fascistiska stater. Det finns i alla samhällen en risk att en dominerande och stark grupp utnyttjar staten för sina egna syften.

Av vikt utifrån en konservativ ideologi är att samhällets grupper, organisationer, institutioner och institutionaliserade beteenden samverkar till att hålla samman samhället.

En konservativ slår inte alltid vakt om de etablerade maktgrupperna; även den konservative Bismarck utmanade den katolska kyrkans ställning under sin kulturkamp.

Eftersom liberalismen och konservatismen har olika fokus bör det vara möjligt att kombinera dem i ett liberalkonservativt parti som både betonar liberalernas frihet och de konservativas strävan efter ett sammanhållet och stabilt samhälle.

Sedan får var och en ta ställning till om liberalkonservatismen är en bra eller dålig kombination. Men oberoende av vilket så framstår det som ogrundat att ifrågasätta förenligheten mellan liberalism och konservatism varje gång som ett liberalkonservativt parti backar i opinionen.

Notera att begreppet nation inte används i denna analys. Nationen är varken synonymt med en stat eller ett samhälle. Det är också viktigt att se samhället som något mer och annorlunda än staten.

Örjan Hultåker är docent och vetenskaplig ledare hos SKOP

Liberal konservatism: Bekämpa identitetspolitikens kollektivistiska illiberala koalitionsbygge

Av Olof Ehrenkrona | 6 juli 2018

Ett nytt spöke vandrar omkring i Europa, och denna gång inte bara här utan i hela västvärlden. Sverige är en del av den västliga gemenskapen och de strömningar som påverkar andra västländer påverkar också oss, skriver Olof Ehrenkrona.

När vi diskuterar liberal konservatismens framtid i vårt land måste det ske i ljuset av vad som sker utanför Sveriges gränser. Och i synnerhet av hur idéutvecklingen ter sig i Europa och USA, eftersom den förebådar den praktiska politikens utformning också hos oss. Tanken föregår handlingen som blixten föregår åskan som Heine konstaterade.

Vi lever i en tid av politikens tilltagande gränslöshet. Kärnan i efterkrigstidens liberal konservativa idéer har varit balansen i välfärdsstaten mellan frihet och tvång, mellan reformer som har lett till ökad frihet och självbestämmande och obligatoriska lösningar, regleringar och marknadsingrepp som har syftat till att kontrollera samhällsutvecklingen och leda den i "rätta" banor.

Kampen om demokratins och det fria samhällets fundamenta, som var helt central under 1900-talets första hälft, hamnade under andra halvan av århundradet i bakgrunden och ersattes av en annan

klassisk konfliktlinje, motsättningen mellan individualism och kollektivism, dels i samhället som helhet, dels mer specifikt i den offentliga sektorns maktutövning genom sina välfärdsprogram. Efter den fria och demokratiska samhällsmodellens seger över det tjugonde århundradets stora totalitära system – marxismen, fascismen och nazismen – tycktes frågan om demokratins roll och förhållande till friheten vara slutdiskuterad. Men så var det inte. En ny kollektivistisk våg bröt fram i spåren av den digitala revolutionen och åtföljande strukturella skiften i världsekonomin. Utvecklingen innebar dramatiska förbättringar för människor i de fattiga länderna men också en motsvarande relativ inbromsning av levnadsstandardens utveckling i den rika delen av världen.

Öppnare ekonomier, ökad handel och teknologiska framsteg som tidigare hade förknippats med nya möjligheter för alla kom nu att för vissa bli ett hot. Den globala moderniseringsvågen trasade sönder gamla samhällsstrukturer och rev ner existerande sociala hierarkier. Etablerade normer och värden löstes upp till fördel för många som tidigare var ofria och saknade makt över sina liv, men naturligtvis också till nackdel för dem som var privilegierade i den gamla tidens samhällen.

Dessa nya sociala och kulturella mönster kunde knappast undgå att få politiska konsekvenser. Så också hos oss, trots att vi redan hade genomgått den industriella revolutionen. Sedan några år är vi

med accelererande hastighet återigen på väg i tangentens riktning med en renässans för auktoritära tongångar och med i flera länder ett mer eller mindre öppet korrupt ledarskap som frodas i gränslandet till det totalitära samhället.

Den nya gränslösheten är tvådimensionell. Dessa ena dimension är intellektuell med en postmodern diskurs som, åtminstone i sin vulgariserade och extrema form, betraktar verkligheten som en obegränsat manipulerbar social konstruktion. En diskurs som löser upp gränsen mellan sant och falskt, där det som är inte betraktas som mer än en bland flera aspekter av det som inte är.

Det var Jean Francois Lyotard som 1979 proklamerade de gällande stora berättelsernas – ideologiernas – hädanfärd. I ”La Condition postmoderne. Rapport le savoir” annonserades slutet för framstegsidén. Antiintellektualismen var tillbaka. Och den ljusnande framtid var inte längre vår utan deras, det vill säga det hade en gång varit föräldrarnas framtid som nu var historia som skulle avlösas av utvecklingspessimismens föreställning om den gradvisa försämringens samhälle. Utopin ersattes av dystopin.

Vi tror oftast att det är utopin som leder oss fel, trängtan efter idealsamhället är den mentala mylla där totalitarismen frodas. Och det är förvisso sant. Men faktum är att dystopin är lika farlig, eftersom också den låter fantasin ta över verklighetssinnet.

I jakten på utopin spränger vi alla moraliska gränser och korsar de röda linjerna, men samma upplösning av grunderna för ett anständigt samhälle sker under flykten från dystopin. Skillnaden är bara att rädslan har ersatt längtan som utvecklingens drivkraft.

Det stora postmoderna misstaget var sammanblandningen av ontologin – läran om det existerandes verkliga beskaffenhet – med epistemologin som är läran om kunskapen om tingens beskaffenhet och hur vi kan nå en sådan. I denna toxiska sammanblandning upphörde fakta att vara fakta och förvandlades till tolkningar. Verkligheten gjordes överklig och döptes om till ett narrativ. Det som började med en någorlunda rimlig förståelse för perspektivtagandets betydelse och insikten om att faktas vikt och mening liksom konsekvenserna av verkliga förhållanden påverkades av de tolkningsramar som användes, slutade i ett intellektuellt sammanbrott.

Ett haveri med mycket tråkiga konsekvenser. Det nya paradigmet var tänkt som en frigörelse. Men istället kläddes samhället i en ny tvångströja uppbyggd av populister och identitetspolitiker till höger och till vänster. I den allmänna förnekelsen av det rationella samtalen och medborgardialogen fick dessa grupper ett starkt ideologiskt understöd av den postmoderna relativismen.

Gränsen hade överskridits mellan den rationella dialogens stilla meningsutbyte och den irrationella monologens larmande. I en dialog behövs en gemen-

sam uppfattning om hur ett påstående och ett argument ska värderas. Monologen behöver inga sådana intellektuella spelregler lika lite som det irrationella skrånandet behöver en måttstock för vad som är sant eller falskt.

Gränslöshetens andra dimension handlar om politikens och politikernas gränser. I kollektivismens nyrenässans blir det återigen modernt att attackera individens fria val och legitimt att i kollektivets namn inskränka också hennes mest personliga och samvetsbestämda livsval. Vi ser det till exempel i identitetspolitikernas anspråk på att få bestämma över hur enskilda människor väljer att klä sig och på de ibland öppna och brutala, ibland försåtliga angreppen på religionsfriheten.

Och vi kan följa upplösningen av respekt och tolerans för andras åsikter, kulturmönster och värden i diskussionerna i vårt digitala universum. Det är debatter och konfrontationer som avslöjar en grundläggande brist på respekt för den enskildes frihet, integritet och rätt till en privat sfär liksom den växande oförståelsen från extremister både till höger och till vänster för att vi behöver ett civilsamhälle som inte invaderas av politiska anspråk.

Med denna tämligen dramatiska vilja att utvidga den politiska makt- och beslutssfären som har skett och som tidigare var förbehållet extremvänsterns kulturrevolutionärer följer också försöken att undergräva de institutioner som har till uppgift att skydda

individens frihet och rättigheter. Vi ser det i Ungern och Polen där domstolarnas oberoende undergrävs och i återkommande försök att ändra de konstitutionella spelreglerna som ger minoriteten skydd mot majoritetens övergrepp. Och vi ser i Förenta Staterna hur den nuvarande administrationen med stor systematik hotar den institutionernas integritet som maktindelningen i USA:s konstitution baseras på.

Liberalkonservatismen är till sin essens en förening av upplysningens tankar om en förnuftets regim för framsteg och frigörelse med insikten om att frigörelse och framsteg också förutsätter gemensamma spelregler och institutioner som förhindrar och mildrar konsekvenserna av felslut och felbeslut. Sådana gemensamma spelregler växer endera fram organiskt som resultatet av frivilliga, spontana processer eller är resultatet av breda samförståndslösningar kring det konstitutionella ramverket.

Det är också essensen i den samhällsordning som har varit västvärldens framgångskoncept och dess bidrag till en världsordning som har lett till mer välstånd och större frihet än någonsin i mänsklighetens historia. Vi kan kalla det konstitutionell demokrati eller lagstyrd reformism. Politik i ett sådant system handlar om att verka inom ramar och handla under bestämda restriktioner – intellektuella och konstitutionella.

Liberalismen överlever inte där myten likställs med verkligheten. Konservatismen har en annan

historisk relation till myten, eftersom den tyvärr ofta har odlat den. Men så har faktiskt även liberalismens utopister. Men i det liberalkonservativa uppdraget måste ingå att försvara upplysningen och ljuset mot fördunklingen och mörkret. Därför måste vi kunna göra åtskillnad på det som är och det som inte är.

Utan en föreställning om vad som är sant och falskt blir både den liberales och den konservatives föreställningar meningslösa. De reduceras till narrativ och tolkningar från att ha varit en existerande relation mellan karta och verklighet.

Vad händer i ett samhälle där lögnen jämställs som en aspekt av sanningen, illusionen betraktas som en version av verkligheten och fiktionen inte framstår mer som en fantasiprodukt än verklighetsskildringen? Peter Pomerantsevs svar blev: ett samhälle där ingenting är sant, men allting är möjligt.

Liberalkonservatismens kanske viktigaste uppgiften idag är att återupprätta insikten om att politiken och politiker behöver gränser. Det behövs dels gränser för att bevara debattens och det intellektuellt hederliga samtalets integritet, vilken i sin tur bygger på att det finns en gemensam kod när det gäller sådant som argumentens validitet, relevans och logiska konsistens. Dels behövs det sådana gränser för politikens former och räckvidd som ställs upp genom konstitutioner och lagstyre.

Ytterst handlar det om ett val mellan Hobbes samhälle eller Lockes och Burkes. Därmed är det också sagt att de liberalkonservativa har fått en ny utmaning förutom att möta den traditionella kollektivismen till vänster. Den urgamla kollektivismen som har odlats i radikalkonservativa och reaktionära kretsar och som har sina rötter i Platons pessimistiska elitism, romantisk nationalism och central-europeiskt statsdyrkande växer sig återigen stark. Och den hämtar som precis som förr sin näring ur rädslan för yttre påverkan och influenser från globalisering och snabb teknisk omvandling.

Det är en strid som måste tas på djupet, inte med hjälp av slagord utan genom samhällsanalys och samhällskritik som övertygar genom att vädja till förnuftets makt över känslan. Ett antal debatter måste återupplivas och presenteras för nya generationer som annars lätt förväxlar tidigare generationers, genom intellektuell prövning och praktisk politik mödosamt erövrade och prövade värden, med metafysik som saknar giltighet därför att den inte går att bevisa.

Till dessa debatter hör diskussionen om den negativa friheten från tvång i motsats till det positiva frihetsbegrepp som riskerar att bli vägvisaren in i det totalpolitiserade samhället. Dit hör också Karl Poppers fundamentala försvar för pluralismens och mångfaldens inneboende rationalitet i motsats till det monolitiska samhällets irrationella sökande efter stagnationens förmenta trygghet. Det är också

dags att återuppväcka försvaret mot det som Anne Applebaum har kallat för "the mania of classification", en mani som ytterst bygger på tankens felslut att vi kan förse grupper med individuella egenskaper som sedan tillåts bli grunden för att förhindra klassresor och permanenta diskriminering. En klassificeringsmani som obönhörligt leder till social stagnation.

Detta är taktiska utmaningar. Den strategiska uppgiften är att bekämpa kollektivismens kärna – identitetspolitiken som är brobygget mellan vänster- och högerkollektivisterna.

Den illiberala koalitionen som utgör maktbasen för vår tids auktoritära ledare och rörelser.

Olof Ehrenkrona är generalkonsul och författare

Liberal konservatism: Ett samtal om borgerlighetens ideologiska kärna

Av Kalle Bäck | 29 juni 2018

I veckan bjöd Svensk Tidskrift in till seminarium om liberal konservatism i Stockholm. Ett avbrott från, eller kanske ett välbehövligt komplement till, den dagsaktuella debatten där politiska sakfrågor ställs mot varandra. Kalle Bäck sammanfattar ett samtal om ideologi, mening och mål.

Många är de vassa skribenter som bidrar till att göra Svensk Tidskrift till ett viktigt forum för samhällsdebatten utifrån ett borgerligt perspektiv. Traditionsenligt har de mest lästa texterna under det gångna året samlats i årsboken för 2017. I kombination med ett seminarium och mingel släpptes denna den 25 juni. Det hela ägde rum på Moderaternas kansli i Stockholm. Ämnet för årets seminarium var liberal konservatismens framtid, vilket också varit temat för en serie artiklar som publicerats under senare tid.

Ordföranden i Svensk Tidskrift, Anders Ydstedt, inledde kvällen med att hälsa välkomna och beskriva den utveckling som skett under året vad gäller antalet läsare, under ledning av chefredaktör Amanda Wollstad.

Seminarier fortsatte med att den moderate partisekreteraren Gunnar Strömmer gav sin syn på varför liberal konservatism är den ideologi som bäst ut-

gör grunden för att möta de framtida samhällsutmaningarna. Som en förening av två idétraditioner har liberalkonservatismen förutsättningar att hantera komplexa samhällsfrågor. Liberalismen har viktiga bidrag att komma med, särskilt ifråga om synen på individens frihet, äganderätt och rättsstat. Samhället är dock större än både individen och staten, vilket konservatismen har en förståelse för.

Universalism, internationalism och framåtblickande i kombination med en respekt för det lokala och traditionsbundna gör liberalkonservatismen till ett raster väl lämpat att applicera på en alltmer komplicerad samhällsutveckling. Här finns en rik idétradition att hämta näring ifrån som både utgör en tydlig kontrast till vänsterns deterministiska identitetspolitik och den auktoritära högerns likriktningssträvanden. En modern borgerlighet måste förmå att kombinera värnandet av tryggheten och en stark stat som är tydligt repressiv mot brottsligheten och försvaret av en stark rättsstat som inte gör avkall på rättssäkerheten. Den sociala rörligheten måste också värnas, där utbildningen spelar en viktig roll. Lika rättigheter och skyldigheter ska gälla för alla.

Karin Svanborg Sjövall, vd för tankesmedjan Timbro, underströk vikten av att den ideologiska debatten kommer igång på allvar. Här kan liberalkonservatismen utgöra en tydlig motvikt till den auktoritära högern och den populistiska vänstern. Det nya politiska landskapet är stökigt och här finns ett stort behov av en stabil ideologisk grund för borgerligheten.

Sekularismen är också en viktig grund för det moderna samhället. Men den är främst statens skyldighet gentemot medborgarna. Ett frihetligt samhälle kan inte ha en intolerant hållning mot det som uppfattas som avvikande och ideologiskt eller religiöst främmande, underströk Svanborg Sjövall. Strävan efter lika livschanser får inte resultera i att samhället blir mer likriktat. Majoritetssamhället har rätt att upprätthålla en kärna av grundläggande värderingar, men får inte gå över gränsen till förtryck av minoriteter. Mångfalden upprätthålls bäst genom en fungerande rättsstat och fria marknader.

Den politiska debatten har länge varit ideologiskt fattig. Detta har medfört att förvirringen har blivit stor och människor har kunnat fylla de i olika ideologiska begreppen med eget innehåll, menade Alice Teodorescu. Hon tog som exempel den skepticism som hon själv möttes av då hon tillträdde sin nuvarande roll som politisk chefredaktör på Göteborgs-Posten. Begreppet liberalkonservatism sågs med misstänksamhet av fler medarbetare som definierade sig mer som socialliberaler. Debatten måste bli mer ideologiskt stringent än så för att kunna leda framåt.

Liberalkonservatismen har en viktig roll att fylla i att värna de grundläggande institutionerna i samhället. En fungerande rättsstat och ett försvar värt namnet är här grundfundament, sade Teodorescu vidare. Om inte dessa funktioner finns på plats riskerar otryggheten att öka när grupper som drab-

bas samhällets dysfunktionalitet regerar mot den faktiska utsatthet som de lever i. Medborgarskapet måste uppvärderas, utbildningen måste utformas så att den sociala mobiliteten ökar och en långsiktig vision om hur samhället ska se ut om ett par decennier måste formuleras.

För att förstå samhällsutvecklingen krävs en insikt om vilka idéer som verkar i den. Detta var utgångspunkten för Olof Ehrenkrona, svensk generalkonsul i Mariefhamn och mångårig borgerlig debattör. Liberalkonservatismen står nu inför samma utveckling som den etablerade vänstern gjorde på 1960-talet. Den utmanas av högerkrafter som inte respekterar rättsstaten eller värnar friheten.

Idén går alltid före handlingen. För att förstå den samtida utvecklingen är det nödvändigt att sätta in den i sitt sammanhang. Postmodernismen har varit en dominerade (anti)intellektuell kraft under de senaste decennierna där sanningssökande inte varit en ledstjärna, utan snarare narrativet och berättelser om verkligheten. Här har liberalkonservatismen en uppgift i att försöka utmana denna tankevärld och framhäva det upplysta framåtsträvande idéarvet.

Postmodernismen har blivit något av en tvångströja som sakta monterat ned samhällets institutioner. Detta är en utveckling som pågått i hela västvärlden. Det är mot bakgrund av en internationell utblick som detta fenomen kan förstås. Här behövs

ett nytt paradig där exempelvis medborgarskapet uppvärderas. Parallelsamhällen får inte växa till en bas där kriminalitet och utanförskap frodas. I detta har liberalkonservatismen en viktig roll att spela som en balanserande kraft.

Människan är en social varelse, vilket redan Aristoteles konstaterade. Vi bygger oss samman i nästen vilka vi gemensamt vill försvara, som städer, länder och andra gemenskaper. Detta var utgångspunkten för journalisten, medierådgivaren och företagaren Thomas Gürs anförande. Samhället är större än summan av de individer som ingår i det och det i mötet som själva samhället uppstår.

Samtidigt är vi alla olika som individer. Man skulle kunna dela in mänskligheten i tre olika personlighetstyper, de frihetliga (rebellerna, entreprenörerna som ifrågasätter rådande ordning), de eftertänksamma (som vill slå fast om gemenskapen) och de barmhärtiga (som är mer omhändertagande och samhällsbevarande). Dessa egenskaper finns i mån i alla människor, men vissa utvecklar de olika dragen tydligare än andra. Samhället måste utformas så att dessa egenskaper kan samexistera. Här utgör liberalkonservatismen en bas för att hantera dessa olikheter. Däri ligger den framtida, eller kanske eviga, utmaningen i Sverige och i andra samhällen i vår omvärld.

Efter dessa inledande anföranden följde en kortare frågestund. Gunnar Strömmer fick frågan om vilka

ideologiska ”strider” liberalkonservatismen har att utkämpa framöver. Han lyfte bland annat konflikten med postmodernistiska och vänsterinriktade akademiker som länge fått sätta agendan för den allmänna debatten. Här måste borgerligheten bli mer offensiv och våga ta diskussionen.

Thomas Gür efterlyste också en mer offensiv borgerlighet när det kommer till frågan om hur offentliga muséer ska utformas och vad vi ska ha public service till. Han lyfte också frågan om hur staten ska förhålla sig till familjer som av en eller annan anledning inte vill sätta sina barn i förskolan. Även en del liberala krafter, främst socialliberaler, vill nu använda förskolan som en murbräcka för integrationen. Här finns en tydlig konfliktyta i spänningen mellan statens ambitioner att utjämna livschanser och enskilda familjers vilja att utforma sin tillvaro efter eget huvud. Hur ska avvägningen häremellan se ut? Detta måste politiken våga ge svar på.

Karin Svanborg Sjövall avslutade med att höja ett varningens finger i diskussionen om att stundande valrörelse är ett så kallat värderingsval. Det riskerar att mynna ut i kontentan att minoriteten måste anpassa sig till majoriteten om det är detta vi menar med att värderingar ställs mot varandra. Här måste en ett större mått av nyanser till och olika intressen vägas mot varandra.

Det blev ett mycket givande ideologiskt samtal, som skulle kunna ses som lite av ett avbrott, eller

kanske ett välbehövligt komplement, till den dagsaktuella debatten där politiska sakfrågor ställs mot varandra.

Svensk Tidskrift är och ska fortsätta att vara ett forum för ideologisk debatt där skribenter och debattörer tillåts blicka längre fram än kommande mandatperiod. Seminariet 25 juni får ses som ett gott exempel på detta.

Kalle Bäck är kommunikationskonsult och borgerlig debattör

Om Svensk Tidskrift

1911 grundade nationalekonomerna Eli Hekscher och Gösta Bagge en ny svensk tidskrift, den liberal-konservativa Svensk Tidskrift.

Över hundra år senare utgör tidningen fortfarande ett levande forum för en borgerlig debatt om politik, ekonomi och kultur.

Svensk Tidskrift är partipolitiskt och organisatoriskt obunden och den enda tidskrift i sitt slag som utkommer en gång i veckan. På svensktidskrift.se hittar du ett nytt nummer varje fredag, och kan dessutom bläddra fritt i hela vårt arkiv med alla texter som publicerats sedan start.

www.svensktidskrift.se

